

ข่าวเนติบัณฑิตยสภา

ศูนย์ประชาสัมพันธ์เนติบัณฑิตยสภา / THE BAR ASSOCIATION INFORMATION CENTE

เดือนกรกฎาคม ๒๕๖๖ ปีที่ ๓๖ ฉบับที่ ๔๐๘ ■ โทร. ๐ ๒๘๘๗ ๖๘๑๐, ๐ ๒๘๘๗ ๖๘๐๑-๗

<http://www.thethaibar.or.th>

ข่าว เนติบัณฑิตยสภา

**พิธีพระราชทานประกาศนียบัตรแก่ผู้สอบไล่ได้ตามหลักสูตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
สมัยที่ ๗๓ ปีการศึกษา ๒๕๖๓ และสมัยที่ ๗๔ ปีการศึกษา ๒๕๖๔**

วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๖ เวลา ๑๗.๒๙ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี เสด็จลง ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ นายโชติวัฒน์ เหลืองประเสริฐ นายกเนติบัณฑิตยสภา นำผู้สอบไล่ได้ตามหลักสูตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ ๗๓ ปีการศึกษา ๒๕๖๓ และสมัยที่ ๗๔ ปีการศึกษา ๒๕๖๔ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท รับพระราชทานประกาศนียบัตร

ในโอกาสนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้เนติบัณฑิต สมัยที่ ๗๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๒ ที่ยังไม่ได้เข้ารับพระราชทานประกาศนียบัตร เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท รับพระราชทานประกาศนียบัตรด้วย รวมจำนวนผู้เข้ารับพระราชทานประกาศนียบัตรฯ ทั้งสิ้น ๑,๖๖๐ คน

พระบรมราโชวาท

ในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตรแก่ผู้สอบไล่ได้
ตามหลักสูตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
สมัยที่ ๗๓ ปีการศึกษา ๒๕๖๓ และสมัยที่ ๗๔ ปีการศึกษา ๒๕๖๔
ณ ศาลาศิวลาภย์ สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต
วันพุธ ที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๖

ข้าพเจ้าและพระราชินีมีความยินดี ที่ได้มามอบประกาศนียบัตรแก่เนติบัณฑิต
ในวันนี้. ขอแสดงความชื่นชมกับทุกคน ที่ได้รับเกียรติและความสำเร็จ.

เนติบัณฑิตไทย เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ที่จะดำรงความมั่นคงของ
กระบวนการยุติธรรมของประเทศ จึงมีหน้าที่อันสำคัญผูกพันอยู่. กล่าวคือ ในฐานะที่
เป็นผู้มีส่วนในการรักษาอำนาจตุลาการ ย่อมต้องปฏิบัติงานด้วยความคิดพิจารณาอันสุขุม
รอบคอบ และเป็นธรรม. ในฐานะที่เป็นนักกฎหมาย ย่อมมีหน้าที่ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ
ในทางกฎหมาย อย่างเที่ยงแท้ถูกต้อง. และในฐานะที่เป็นพลเมืองคนหนึ่ง ย่อมต้องร่วมกัน
ผดุงความยุติธรรมในแผ่นดิน เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของบ้านเมือง. หากทุกคนปฏิบัติหน้าที่
ของตนให้ครบถ้วนดังนี้ กระบวนการยุติธรรมของไทยก็จะพัฒนาก้าวหน้า อำนวยประโยชน์
แก่ประเทศชาติและประชาชนอย่างบริบูรณ์.

ขออำนวยพรให้ทุกท่าน มีความสำเร็จสมหวังในสิ่งอันพึงปรารถนาโดยทั่วกัน.

บทอาเศียรวาทถวายพระพรชัยมงคล
เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๖

กราบกำม่อมคมเบื้องยุคลบาท	ศุภมาสโสมนัสนิตินิตย์
เฉลิมพระชนมพรรษาภูวไนย	ถวายชัยศุภผลมงคลกาล
ยี่สิบแปดกรกฎาคมอุดมเลิศ	แสนประเสริฐปรีดีเปรมเกษมศานต์
ทศรัจรัสสล้ำสุธาธาร	อภิบาลค้ำเกล้าผองชาวไทย
ภูบดินทร์พระจักรีพิสุทธิศักดิ์	อภิลักขิตมหาสมัย
พระยศยี่นียงดำรงชัย	พระบารมีเกริกไกลในสากล
ขอพระองค์ทรงพระเกษมสุข	นิรทุกข์นิราศภัยในแห่งหน
ทวยเทพไท้ไพศาลบันดาลดล	มีมงคลขอพระองค์ทรงพระเจริญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ
ข้าพระพุทธเจ้า ในนามกองบรรณาธิการจุลสารข่าวเนติบัณฑิตยสภา

ประพันธ์โดย นายนิติภูมิ นาคเกิด*

* นิติกรชำนาญการพิเศษ ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง

ข่าวเนติบัณฑิตยสภา

เดือน กรกฎาคม ๒๕๖๖ ปีที่ ๓๖ ฉบับที่ ๔๐๘

สารบัญ

๒	ข่าวเนติบัณฑิตยสภา	๑๑	เจาะลึกกาเด่น
๓	พระบรมราโชวาท	๑๔	ภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมาย
๔	บทอาเศียรวาทถวายพระพรชัยมงคล สารบัญ รายชื่อผู้จัดทำ	๑๖	วิเคราะห์ข้อสอบกฎหมาย : วิธีการตอบและตัวอย่าง
๕	เนื่องจากปก	๒๐	บทความเรื่อง “นักนิติศาสตร์ กับ นักกฎหมาย” ตอนจบ
๘	ปัญหาจากข้อหรือกฎหมายที่น่าสนใจ	๒๓	มุมข่าว
		๒๔	บรรณาธิการแถลง

คณะผู้จัดทำ อำนวยการประชาสัมพันธ์ ประธานฝ่ายอำนวยการ นายปรเมศวร์ อินทรชุมนุม รองประธานฝ่ายอำนวยการ

● นายฤกษ์วิภา บุญยสมิต ฝ่ายอำนวยการ ● นายพงศ์พิเชษฐ์ จันทร์พริก ● นางสาวสุภาภรณ์ ไชยปุระณะ ● นายทรงพล สุวรรณพงศ์

● นางสาวธัญญา เหมเวช ● ผศ.ดร.ศรีพัชรา สิทธิกำจร ● นายเชษฐ สุขสมเกษม กองบรรณาธิการ บรรณาธิการ นายฤกษ์วิภา บุญยสมิต

ผู้ช่วยบรรณาธิการ ผศ.ดร.สมหมาย จันทร์เรือง ● นายรังสิชัย บรรณกิจวิจารณ์ ● นายมนต์ชัย ชนินทรลีลา ● นายอำนาจ เนตยสุภา

● นายทีปกร โกมลพันธ์พร ฝ่ายดำเนินการ นางพรรณวริน แต่งอ่อน ● นายสิทธิฤทธิ์ โสวัณณะ ● นางวาสนา เกตุแห่ง

เกษียณ จัดส่ง ● นางสาววิศรา สุขโสภี

บทความหรือข้อคิดเห็นใด ๆ ที่ปรากฏในข่าวเนติบัณฑิตยสภาเป็นผลงานของผู้เขียนโดยเฉพาะ กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

เนื่องจากปก

พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระราชประวัติ

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระราชโอรสเพียงพระองค์เดียวในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง พระราชสมภพเมื่อวันจันทร์ที่ ๒๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ เวลา ๑๗ : ๔๕ น. ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต เมื่อทรงพระเจริญมีพระชนมายุได้ ๔ พรรษา สมเด็จพระบรมชนกนาถทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เริ่มรับการถวายพระอักษร ได้ทรงเข้าศึกษาชั้นอนุบาลปีที่ ๑ โรงเรียนจิตรลดา แล้วจึงเสด็จพระราชดำเนินไปทรงศึกษาต่อที่โรงเรียนคิงส์มีด ที่แคว้นซัสเซกส์ และโรงเรียนมิลฟีลด์ แคว้นซอมเมอร์เซท ที่ประเทศอังกฤษ จากนั้นทรงเข้ารับการศึกษาในระดับเตรียมทหารที่โรงเรียนคิงส์ ซิดนีย์ และสำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยการทหารดันทรูน แคนเบอร์รา ประเทศออสเตรเลีย จนสำเร็จการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๙

เมื่อนิวัติประเทศไทยทรงรับราชการทหารแล้ว ทรงศึกษาต่อที่โรงเรียนเสนาธิการทหารบก รุ่นที่ ๔๖ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๐ ทรงเข้าศึกษาในสาขาวิชานิติศาสตร์ รุ่นที่ ๒ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕ ทรงสำเร็จการศึกษานิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ ๒) และ พ.ศ. ๒๕๓๓ ทรงได้รับการศึกษา ณ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรแห่งสหราชอาณาจักร

เมื่อพระองค์ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๒๐ พรรษา พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการตั้งการพระราชพิธีสถาปนาเฉลิมพระนามาภิไธยสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ ให้ทรงดำรงพระราชอิสริยยศขึ้นเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร ในวันที่ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม พระราชวังดุสิต

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแสดงพระองค์เป็นพุทธมามกะที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อวันที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๙ ก่อนเสด็จพระราชดำเนินไป

ทรงศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษ ทั้งทรงมีพระราชศรัทธาทรงผนวชในพระพุทธศาสนา โดยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดการพระราชพิธีผนวช ณ พัทธสีมาวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในวันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๑ โดยมีสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (วาสน์ วาสโน) เป็นพระอุปัชฌาย์ สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญสุขวฑฒโน) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ สมเด็จพระธีรญาณมุนี (ธีร์ ปุณณโก) ถวายอนุศาสน์ ได้รับถวายพระสมณนามว่า “วชิราลงกรโณ” และได้ประทับอยู่ ณ วัดบวรนิเวศวิหาร ตลอดจนทรงลาสิกขาในวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๑

บรมราชาภิเษก

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตั้งการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ในวันที่ ๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ ณ พระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร โดยทรงเฉลิมพระปรมาภิไธยตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า “พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ มหิศรภูมิพลราชวรางกูร กิติสิริสมบูรณอดุลยเดช สยามินทราธิเบศรราชวโรดม บรมนาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว” และมีพระปฐมบรมราชโองการความว่า “เราจะสืบสาน รักษา และต่อยอด และครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎรตลอดไป”

พระราชกรณียกิจ

๑. ด้านการบิน

- ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ พระองค์ทรงเริ่มฝึกบินเฮลิคอปเตอร์แบบ UH-1H และเฮลิคอปเตอร์แบบ UH-1N และหลักสูตรเฮลิคอปเตอร์โจมตีติดอาวุธ (Gunship) ของกองทัพบก

- ๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ ทรงปฏิบัติหน้าที่ครูการบินเครื่องบินขับไล่แบบเอฟ - ๕ อี/เอฟ

- พ.ศ. ๒๕๕๒ ทรงปฏิบัติหน้าที่นักบินที่ ๑ เครื่องบินโบอิง ๗๓๗ - ๔๐๐ ในเที่ยวบินสายใยรักแห่งครอบครัวช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย และจัดหาอุปกรณ์ด้านการ

แพทย์ สำหรับโรงพยาบาลใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้, (เที่ยวบินที่ ทีจี ๘๘๗๐ (กรุงเทพมหานคร ถึงจังหวัด เชียงใหม่) และเที่ยวบินที่ ทีจี ๘๘๗๑ (จังหวัดเชียงใหม่ถึง กรุงเทพมหานคร)

๒. ด้านการทหาร

- ทรงเข้าประจำการ ณ กองปฏิบัติการทางอากาศ พิเศษ เมืองเพิร์ท รัฐออสเตรเลียตะวันตก ประเทศ ออสเตรเลีย

- ทรงเข้าร่วมปฏิบัติการรบในการต่อต้านการ ก่อการร้าย บริเวณภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งการคุ้มกันพื้นที่บริเวณรอบค่ายผู้อพยพชาวกัมพูชา ณ เขาล้าน จังหวัดตราด

- ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ ทรงเข้ารับราชการเป็น นายทหารประจำกรมข่าวทหารบกกระทรวงกลาโหม

- ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ ทรงดำรงตำแหน่งรอง ผู้บังคับกองพันทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ กรมทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรักษาพระองค์

- ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๓ ทรงดำรงตำแหน่ง ผู้บังคับกองพัน ทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ กรมทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรักษาพระองค์

- ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๗ ทรงดำรงตำแหน่ง ผู้บังคับการ กรมทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์

- ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๑ ทรงดำรงตำแหน่ง ผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการ ทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์

- ๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๕ - ปัจจุบัน ทรงดำรง ตำแหน่งผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการถวายความปลอดภัย สำนักผู้บัญชาการทหารสูงสุดปัจจุบันคือ หน่วยบัญชาการถวายความปลอดภัยรักษาพระองค์ เป็นส่วนราชการใน พระองค์

๓. ด้านการศึกษา

พระองค์พระราชทานพระราชานุญาตให้ใช้อาคารของ กรมทหารมหาดเล็กราชวัลลภรักษาพระองค์ เป็นที่ตั้งของ โรงเรียนอนุบาลชื่อว่า โรงเรียนอนุบาลทหารมหาดเล็ก ราชวัลลภ โดยในระยะแรกได้จัดการเรียนการสอนเฉพาะ ชั้นอนุบาลต่อมาโรงเรียนได้ย้ายไปที่จังหวัดนนทบุรีและได้ รับพระราชทานชื่อใหม่ว่า โรงเรียนอนุราชประสิทธิ์ นอกจากนี้ยังพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ สมทบเป็นค่าก่อสร้างโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตั้งอยู่ในชนบท

ห่างไกล กระทรวงศึกษาธิการน้อมเกล้าฯ ถวายโรงเรียน ในระดับมัธยมศึกษาจำนวน ๑๕ โรงเรียน เป็นโรงเรียน ในพระราชูปถัมภ์ ได้แก่

๑. โรงเรียนมัธยมพัชรกิตติยาภา ๑ จังหวัดนครพนม
๒. โรงเรียนมัธยมพัชรกิตติยาภา ๒ จังหวัดกำแพงเพชร
๓. โรงเรียนมัธยมพัชรกิตติยาภา ๓ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
๔. โรงเรียนมัธยมสิริวัณวรี ๑ จังหวัดอุดรธานี
๕. โรงเรียนมัธยมสิริวัณวรี ๒ จังหวัดสงขลา
๖. โรงเรียนมัธยมสิริวัณวรี ๓ จังหวัดฉะเชิงเทรา
๗. โรงเรียนที่ปังกกรวิทยาพัฒนา (วัดน้อยใน) ในพระราชูปถัมภ์ฯ กรุงเทพมหานคร
๘. โรงเรียนที่ปังกกรวิทยาพัฒนา (วัดโบสถ์) ในพระราชูปถัมภ์ฯ กรุงเทพมหานคร
๙. โรงเรียนที่ปังกกรวิทยาพัฒนา (วัดประดู่) ในพระราชูปถัมภ์ฯ จังหวัดสมุทรสงคราม
๑๐. โรงเรียนที่ปังกกรวิทยาพัฒนา (ทิววัฒนา) ในพระราชูปถัมภ์ฯ กรุงเทพมหานคร
๑๑. โรงเรียนที่ปังกกรวิทยาพัฒนา (มัธยมวัดหัตถสาร เกษตร) ในพระราชูปถัมภ์ฯ จังหวัดปทุมธานี
๑๒. โรงเรียนที่ปังกกรวิทยาพัฒนา (วัดสุนทรสถิต) ในพระราชูปถัมภ์ฯ จังหวัดสมุทรสาคร
๑๓. โรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย จังหวัดระยอง
๑๔. โรงเรียนอนุราชประสิทธิ์ จังหวัดนนทบุรี
๑๕. โรงเรียนราชปิโยรสายุพราขานุสรณ์ จังหวัดน่าน

พระองค์ทรงให้นำพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์และ เงินบริจาคโดยเสด็จพระราชกุศล มาใช้ให้เกิดประโยชน์ สูงสุดตามพระราชปณิธานที่มุ่งสร้างความรู้ สร้างโอกาสแก่ เยาวชนไทยที่มีฐานะยากจนลำบาก แต่ประพฤติดี มีความ สามารถในการศึกษา ให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่มั่นคง โดยปี ๒๕๕๙ เป็นปีนักเรียนทุนรุ่นแรกสำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรี โดยนักเรียนทุนพระราชทานต่างน้อมนำ ยึดมั่น ปฏิบัติตนตามแนวพระราชดำรัสที่ทรงพระราชทาน ว่า “เรียนดี ความรู้ดี การงานดี ชีวิตสดใส ทำประโยชน์ให้ กับประเทศชาติ” มาเป็นแนวทางในการดำรงตนด้วย โดยเป็นทุนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายถึงระดับ ปริญญาตรี ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๕๓ มีพระราชดำริให้จัดตั้ง มูลนิธิทุนการศึกษาพระราชทานสมเด็จพระบรม

โอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร (ม.ท.ศ.) เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๓ โดยพระองค์ทรงให้นำโครงการทุนการศึกษา มาดำเนินการภายใต้ ม.ท.ศ. โดยสนับสนุนทุนการศึกษาแก่ผู้ศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จนถึงปริญญาตรี หรือเทียบเท่า ทั้งนี้เป็นทุนให้เปล่าและเมื่อจบการศึกษาจะได้รับโอกาสให้สมัครเป็นข้าราชการในพระองค์ ฯ

๔. ด้านการแพทย์และสาธารณสุข

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดฯ ให้สร้างโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชขึ้น เพื่อให้การรักษาพยาบาลผู้ป่วยในถิ่นทุรกันดาร พระองค์ทรงเป็นองค์นายกกิตติมศักดิ์ของมูลนิธิโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช พระองค์มีพระราชปณิธานให้เอาใจใส่รักษาพยาบาลพสกนิกรของพระองค์ให้ปลอดภัยจากความเจ็บไข้โดยทั่วหน้าเสมอกัน

- เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานเงินจำนวน ๑๐๐ ล้านบาท ซึ่งเป็นรายได้จากการจำหน่ายสมุดไดอารี่ภาพการ์ตูนผีพระหัตถ์ เพื่อสมทบทุนสร้างอาคารนวมินทรบพิตร ๘๔ พรรษา โรงพยาบาลศิริราช คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

- เมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานเงินจำนวน ๒,๔๐๗ ล้านบาท สำหรับจัดซื้อเครื่องมือครุภัณฑ์และอุปกรณ์ทางการแพทย์ แก่โรงพยาบาล วิทยาลัยแพทย์และพยาบาล และสถานพยาบาลต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยเป็นเงินที่ประชาชนได้ทูลเกล้าฯ ถวายในการร่วมบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ รัชกาลที่ ๙ และเงินรายได้จากการจัดงานอุ่นไอรัก คลายความหนาว “สายน้ำแห่งรัตนโกสินทร์

- พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้แต่งตั้งคณะกรรมการโครงการราชทัณฑ์ปันสุข ทำความดี ด้วยหัวใจ อันเนื่องมาจากมีพระราชดำริที่จะพระราชทานความช่วยเหลือโรงพยาบาลราชทัณฑ์ ในเรื่องการจัดหาอุปกรณ์

และเครื่องมือทางการแพทย์ตลอดจนการให้จิตอาสาพระราชทาน ๙๐๔ วปร. ได้เข้าไปมีบทบาทในการช่วยเหลือทั้งทางด้าน การแพทย์ การพยาบาล การอบรมให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ เช่น การปฐมพยาบาลเบื้องต้น

- วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๓ เวลา ๑๓.๓๐ น.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน “ห้องตรวจหาเชื้อ (Modular Swab Unit)” ซึ่งเป็นหนึ่งใน “โครงการเครื่องช่วยหายใจและเครื่องมือแพทย์พระราชทาน” เพื่อรับสถานการณ์การระบาดของเชื้อโควิด-๑๙ โดยได้พระราชทานพระราชทรัพย์ให้เอสซีจี ดำเนินการก่อสร้างให้โรงพยาบาลต่าง ๆ ๒๐ แห่งทั่วประเทศ

๕. โครงการจิตอาสา

ความเป็นมาของจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้หน่วยราชการในพระองค์ ๙๐๔ ร่วมกันจัดโครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติและแสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรและสมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวงที่ทรงประกอบพระราชกรณียกิจนานัปการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนมีความสมัครสมานสามัคคี มีความสุขและประเทศชาติมีความมั่นคงอย่างยั่งยืน โดยมีหน่วยราชการในพระองค์ ๙๐๔ เป็นผู้กำกับดูแลการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน และให้จัดตั้งศูนย์อำนวยการใหญ่โครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริ มีหน้าที่ควบคุม อำนวยการและประสานการปฏิบัติ เพื่อให้การจัดกิจกรรมจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริ เป็นไปอย่างต่อเนื่องถูกต้องตามพระราชโองบายและสมพระเกียรติ การแบ่งประเภทของจิตอาสา มี ๓ ประเภท จิตอาสาพัฒนา จิตอาสาภัยพิบัติ จิตอาสาเฉพาะกิจ

ภาพหน้าปก

ภาพพระราชทาน

ที่มา: เว็บไซต์สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (www.opm.go.th/opmportal/pageconfig/hilight/news_popup.asp)

แหล่งข้อมูล

เว็บไซต์ กรมประชาสัมพันธ์สำนักงานประชาสัมพันธ์ จังหวัดกำแพงเพชร (ออนไลน์) ค้นเมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๖ จาก <https://kamphaengphet.prd.go.th/th/content/category/detail/id/๙/iid/๓๕๑๓๑>

ความชอบด้วยกฎหมายของบุตรที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทน**

ข้อเท็จจริง

จังหวัด พ. แจ้งว่ามีภรรยา นางสาว น. กับนางสาว ธ. ซึ่งคบหากันเป็นคู่รักและต้องการมีบุตรร่วมกัน ได้ตัดสินใจทำเด็กหลอดแก้วที่ประเทศ A โดยนำไข่ของนางสาว น. ผสมกับอสุจิของชายไม่ทราบชื่อที่บริจาคไว้ในโรงพยาบาล และฝากในครรภ์ของนางสาว ธ. (นางสาว น. และนางสาว ธ. ต่างเป็นหญิงที่ไม่มีประวัติการสมรสกับชาย)

ต่อมานางสาว ธ. ได้กลับมากลอดเด็กชาย ก. ที่โรงพยาบาลในประเทศไทยเมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๖๒ โดยนางสาว ธ. ได้ลงนามยินยอมให้นางสาว น. รับเด็กชาย ก. เป็นบุตรบุญธรรม

ข้อหาหรือ

จังหวัด พ. จึงขอหาหรือว่าภรรยาเด็กชาย ก. ที่เกิดจากวิธีการแพทย์จากต่างประเทศขัดต่อกฎหมายประเทศไทยหรือไม่

คำวินิจฉัย

สำนักงานอัยการสูงสุดพิจารณาแล้วเห็นว่า ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๓ บัญญัติว่า “ในพระราชบัญญัตินี้... “เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์” หมายความว่า กรรมวิธีใด ๆ ทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ที่นำอสุจิและไข่ออกจากร่างกายมนุษย์ เพื่อให้เกิดการตั้งครรรภ์โดยไม่เป็นไปตามธรรมชาติ รวมทั้งการผสมเทียม... “การผสมเทียม” หมายความว่า การนำอสุจิเข้าไปในอวัยวะสืบพันธุ์ของหญิงเพื่อให้หญิงนั้นตั้งครรรภ์โดยไม่มีประเวณี “การตั้งครรรภ์แทน” หมายความว่า การตั้งครรรภ์โดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ โดยหญิงที่รับตั้งครรรภ์แทนมีข้อตกลงเป็นหนังสือไว้กับสามีและภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายก่อนตั้งครรรภ์ว่าจะให้ทารกในครรภ์เป็นบุตรของสามีและภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายนั้น...” มาตรา ๑๙ บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๖ การผสมเทียมต้องกระทำต่อหญิงที่มีสามีที่ชอบด้วยกฎหมายและเป็นไปตามมาตรฐานการให้บริการเกี่ยวกับการผสมเทียมที่แพทย์สภาประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ” และ มาตรา ๒๑ บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖

และมาตรา ๑๘ การดำเนินการให้มีการตั้งครรรภ์แทนอย่างน้อยต้องเป็นไปตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้ (๑) สามีและภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งภริยาไม่อาจตั้งครรรภ์ได้ที่ประสงค์จะมีบุตรโดยให้หญิงอื่นตั้งครรรภ์แทน...” ดังนั้น หากข้อเท็จจริงได้ความว่าการตั้งครรรภ์ของนางสาว น. เกิดจากการใช้เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ โดยนำไข่ของนางสาว น. (ผู้ขอรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม) ผสมกับอสุจิของชายที่บริจาคไว้ในโรงพยาบาล และฝากในครรภ์ของนางสาว ธ. ย่อมถือเป็นการผสมเทียมที่ไม่ถูกต้องตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๙ เนื่องจากนางสาว น. ซึ่งตั้งครรรภ์โดยการผสมเทียมไม่มีสามีที่ชอบด้วยกฎหมายและไม่เป็นไปตามความหมายและเงื่อนไขของ “การตั้งครรรภ์แทน” ตามมาตรา ๓ และมาตรา ๒๑ ดังกล่าว เนื่องจากนางสาว น. ซึ่งเป็นหญิงเจ้าของไข่ไม่มีสามีที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่อย่างไรก็ดี ตามหมวด ๖ บทกำหนดโทษ มาตรา ๔๖ ถึงมาตรา ๕๓ มิได้กำหนดให้การกระทำที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติของมาตรา ๑๙ และมาตรา ๒๑ เป็นการกระทำความผิดและกำหนดโทษทางอาญาไว้ การกระทำของนางสาว น. และนางสาว ธ. จึงไม่เป็นการกระทำความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ส่วนผลทางกฎหมายในกรณีดังกล่าวคือ บทบัญญัติในหมวด ๔ ความผิดอาญาและมารดาของเด็กและการคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ มาตรา ๒๙ ถึงมาตรา ๓๔ ไม่นำมาใช้บังคับกับภรรยาของเด็กชาย ก. ดังกล่าว หากแต่อยู่ในบังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๔๖ ซึ่งบัญญัติว่า “เด็กเกิดจากหญิงที่มีประวัติการสมรสกับชาย ให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น...” ประกอบกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการขัดกันแห่งกฎหมาย พุทธศักราช ๒๔๘๑ มาตรา ๓๐ วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่เด็กเกิดจากหญิงที่มีประวัติการสมรสกับชาย สิทธิและหน้าที่ระหว่างมารดากับบุตร ให้เป็นไปตามกฎหมายสัญชาติของมารดา”

หมายเหตุ

๑. หลักการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๔๖

มาตรา ๑๕๔๖ กำหนดว่า เด็กเกิดจากหญิงที่มีประวัติการสมรสกับชาย ให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น

* สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานที่ปรึกษาอัยการสูงสุด เลขรับที่ พ.๑๒๖/๒๕๖๔

** อัยการประจำสำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายสัญญาและหรือ ๔

เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างมารดาและบุตร จึงเป็นไปตามหลักทั่วไปที่ว่า **เด็กเกิดจาก (คลอด) หญิงคนใดย่อมเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงคนนั้น**

๒. ด้วยปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการแพทย์ในการบำบัดรักษาภาวะการมีบุตรยาก ที่สามารถช่วยให้ผู้ที่มีภาวะมีบุตรยากมีบุตรได้โดยการใช้เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ไม่ว่าด้วย “การผสมเทียม” คือ การนำอสุจิหรือเซลล์สืบพันธุ์เพศชายเข้าไปในอวัยวะสืบพันธุ์ของหญิงเพื่อให้หญิงนั้นตั้งครรภ์โดยไม่มีการร่วมประเวณี หรือ “การตั้งครรภ์แทน” คือ การนำอสุจิหรือเซลล์สืบพันธุ์เพศชายและไข่หรือเซลล์สืบพันธุ์เพศหญิงออกมาจากร่างกายมนุษย์ และทำการผสมกันภายนอกเพื่อให้เกิดตัวอ่อนแล้วนำไปฝากในครรภ์หญิงที่รับตั้งครรภ์แทนและให้กำเนิดหรือคลอดเด็กนั้นได้ตลอดจนการใช้อสุจิหรือไข่ที่มีผู้บริจาคในการดำเนินการข้างต้น แต่เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ดังกล่าวในบางกรณีอาจทำให้เกิดเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ไม่มีความสัมพันธ์ทางพันธุกรรมกับหญิงที่ให้กำเนิดดังเช่นกรณีวิธีการตั้งครรภ์แทน ดังนั้น บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๔๖ ดังกล่าวข้างต้นจึงไม่สอดคล้องกับความสัมพันธ์ในทางพันธุกรรมระหว่างหญิงผู้ให้กำเนิดและเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ จึงมีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. ๒๕๕๘ ออกใช้บังคับ (มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๘) เพื่อกำหนดสถานะความเป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายของเด็กที่เกิดโดยการใช้เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ให้ถูกต้องเหมาะสม อันเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นซึ่งเป็นข้อยกเว้นของมาตรา ๑๕๔๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

อย่างไรก็ดี **เด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ที่จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. ๒๕๕๘ จะต้องเป็นเด็กที่เกิดโดยการดำเนินการเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ที่ชอบด้วยเงื่อนไข ขั้นตอน และวิธีการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้**

๓. **หลักการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๓ มาตรา ๒๑ มาตรา ๒๒ และมาตรา ๒๙ มาตรา ๓** กำหนดว่า ในพระราชบัญญัตินี้

“เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์” หมายความว่า กรรมวิธีใด ๆ ทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ที่นำ

อสุจิและไข่จากร่างกายมนุษย์ เพื่อให้เกิดการตั้งครรภ์โดยไม่เป็นไปตามธรรมชาติ รวมทั้งการผสมเทียม

“การตั้งครรภ์แทน” หมายความว่า การตั้งครรภ์โดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ โดยหญิงที่รับตั้งครรภ์แทนมีข้อตกลงเป็นหนังสือไว้กับสามีและภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายก่อนตั้งครรภ์ว่าจะให้ทารกในครรภ์เป็นบุตรของสามีและภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายนั้น

มาตรา ๒๑ กำหนดว่า ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๘ การดำเนินการให้มี การตั้งครรภ์แทนอย่างน้อยต้องเป็นไปตามเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(๑) สามีและภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งภริยา ไม่อาจตั้งครรภ์ได้ที่ประสงค์จะมีบุตรโดยให้หญิงอื่นตั้งครรภ์แทนต้องมีสัญชาติไทย ในกรณีที่สามีหรือภริยาได้มีสัญชาติไทยต้องจดทะเบียนสมรสมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี

(๒) หญิงที่รับตั้งครรภ์แทนต้องมีสุขภาพหรือผู้สืบสันดานของสามีหรือภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายตาม (๑)

(๓) หญิงที่รับตั้งครรภ์แทนต้องเป็นญาติสืบสายโลหิตของสามีหรือภริยาที่ชอบด้วยกฎหมาย ตาม (๑) ในกรณีที่ไม่มีญาติสืบสายโลหิตของสามีหรือภริยาที่ชอบด้วยกฎหมาย ให้หญิงอื่นรับตั้งครรภ์แทนได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนด โดยคำแนะนำของคณะกรรมการ

(๔) หญิงที่รับตั้งครรภ์แทนต้องเป็นหญิงที่เคยมีบุตรมาก่อนแล้วเท่านั้น ถ้าหญิงนั้นมีสามีที่ชอบด้วยกฎหมายหรือชายที่อยู่กินฉันสามีภริยา จะต้องได้รับความยินยอมจากสามีที่ชอบด้วยกฎหมายหรือชายดังกล่าวด้วย

มาตรา ๒๒ กำหนดว่า การดำเนินการให้มีการตั้งครรภ์แทนตามพระราชบัญญัตินี้ให้กระทำได้สองวิธี ดังต่อไปนี้

(๑) ใช้ตัวอ่อนที่เกิดจากอสุจิของสามีและไข่ของภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายที่ประสงค์จะให้มีการตั้งครรภ์แทน

(๒) ใช้ตัวอ่อนที่เกิดจากอสุจิของสามีหรือไข่ของภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายที่ประสงค์จะให้มีการตั้งครรภ์แทนกับไข่หรืออสุจิของผู้อื่น ทั้งนี้ ห้ามใช้ไข่ของหญิงที่รับตั้งครรภ์แทน

มาตรา ๒๙ กำหนดว่า เด็กที่เกิดจากอสุจิ ไข่ หรือตัวอ่อนของผู้บริจาค แล้วแต่กรณี โดยใช้เทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะกระทำโดยการให้ภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายของสามีซึ่งประสงค์จะมีบุตรเป็นผู้ตั้งครรภ์ หรือให้มีการตั้งครรภ์แทนโดยหญิงอื่น ให้เด็กนั้นเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของสามีและภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งประสงค์จะมีบุตร แม้ว่าสามีหรือภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งประสงค์จะมีบุตรถึงแก่ความตายก่อนเด็กเกิด

ชายหรือหญิงที่บริจาคอสุจิหรือไข่ซึ่งนำมาใช้ปฏิสนธิเป็นตัวอ่อนเพื่อการตั้งครรภ์หรือผู้บริจาคตัวอ่อนและเด็กที่เกิดจาก

อสุจิ ไข่ หรือตัวอ่อนที่บริจาคดังกล่าว ไม่มีสิทธิและหน้าที่ระหว่างกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก

๔. กรณีตามข้อหาหรือมีประเด็นปัญหาว่า การนำอสุจิของชายที่บริจาคมาผสมกับไข่ของนางสาว น. จนเกิดเป็นตัวอ่อน แล้วนำไปฝากในครรภ์ของนางสาว ธ. เข้าลักษณะ “การตั้งครรภ์แทน” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. ๒๕๕๘ หรือไม่

เมื่อพิจารณาข้อกำหนดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ “การตั้งครรภ์แทน” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. ๒๕๕๘ ปรากฏว่ามาตรา ๓ มาตรา ๒๑ และมาตรา ๒๒ กำหนดให้ **การตั้งครรภ์แทนต้องเป็นกรณีที่ “สามีและภริยาที่ชอบด้วยกฎหมาย” ซึ่งมีสัญชาติไทยหรือจดทะเบียนสมรสไม่น้อยกว่าสามปี และภริยานั้นไม่อาจตั้งครรภ์ได้ ประสงค์จะมีบุตรโดยการให้ “หญิงอื่น” ที่ไม่มีลักษณะต้องห้าม เป็นผู้ตั้งครรภ์แทน** ไม่ว่าโดยการใช้อสุจิของสามีและไข่ของภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายนั้น หรือการให้ตัวอ่อนที่เกิดจากอสุจิของสามีหรือไข่ของภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายฝ่ายหนึ่งกับไข่หรืออสุจิของผู้บริจาคอีกฝ่ายหนึ่ง **โดยหญิงที่รับตั้งครรภ์แทนต้องมีข้อตกลงเป็นหนังสือไว้กับสามีและภริยาที่ชอบด้วยกฎหมาย ก่อนตั้งครรภ์ว่าจะให้ทารกในครรภ์เป็นบุตรของสามีและภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายนั้นด้วย** ดังนั้น เมื่อกรณีตามข้อหาหรือ นางสาว น. ซึ่งเป็นเจ้าของไข่ เป็นหญิงไม่มีสามีที่ชอบด้วยกฎหมาย ผสมกับอสุจิของผู้บริจาค มิใช่สามีและภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายที่ประสงค์จะมีบุตรโดยการตั้งครรภ์แทน การตั้งครรภ์ของนางสาว ธ. ผู้รับตั้งครรภ์ จึงไม่เข้าลักษณะการตั้งครรภ์แทนตามพระราชบัญญัตินี้ เด็กชาย ก. ที่เกิดจากนางสาว ธ. จึงไม่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา ๒๙ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. ๒๕๕๘ เด็กชาย ก. จึงเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของนางสาว ธ. หญิงที่มีได้มีการสมรสกับชายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๔๖

๕. คำพิพากษาศาลฎีกาที่น่าสนใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. ๒๕๕๘

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๑๙๙/๒๕๖๑ ตามบทเฉพาะกาลมาตรา ๕๖ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. ๒๕๕๘ บัญญัติว่า “ให้ผู้ที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทนก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ไม่ว่าจะมีข้อตกลงเป็นหนังสือหรือไม่ก็ตาม สามีหรือภริยาที่ดำเนินการให้มีการตั้งครรภ์แทน... มีสิทธิยื่น

คำร้องต่อศาลให้มีคำสั่งให้ผู้ที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทนก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของสามีและภริยาที่ดำเนินการให้มีการตั้งครรภ์แทนนับแต่วันที่ผู้นั้นเกิด ทั้งนี้ ไม่ว่าสามีและภริยาที่ดำเนินการให้มีการตั้งครรภ์แทนจะเป็นสามีและภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่...” ย่อมหมายความว่า การดำเนินการให้มีการตั้งครรภ์แทนก่อนพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ แม้จะไม่ได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดคุณสมบัติ ขั้นตอน และวิธีการตามพระราชบัญญัติ ก็ไม่เป็นการต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมาย คดีนี้การดำเนินการให้ผู้คัดค้านตั้งครรภ์แทน และ ค. เกิดก่อนวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้บังคับ จึงเป็นการไม่ต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมาย และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน สัญญาฉบับลงวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ ย่อมผูกพันคู่สัญญาและใช้บังคับได้ แม้ตามกฎหมายดังกล่าวระบุให้เฉพาะสามีหรือภริยาคนใดคนหนึ่งที่ดำเนินการให้มีการตั้งครรภ์แทน ไม่ว่าจะเป็นสามีหรือภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เป็นผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้ที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทนเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของสามีและภริยาที่ดำเนินการให้มีการตั้งครรภ์แทน และผู้ร้องกับ ม. มีอาจเป็นสามีภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ก็ตาม แต่ผู้ร้องเป็นเจ้าของอสุจิที่เข้าผสมกับไข่ของหญิงที่บริจาคจนปฏิสนธิเป็นตัวอ่อน แล้วนำไปฝังในโพรงมดลูกของผู้คัดค้าน ผู้ร้องจึงมีความสัมพันธ์ทางพันธุกรรมกับ ค. ในฐานะเป็นบิดา ซึ่งผู้คัดค้านแถลงยอมรับในข้อนี้และไม่คัดค้านหากศาลจะมีคำสั่งให้ ค. เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ร้องด้วยแล้ว จึงเป็นกรณีไม่มีบทกฎหมายเฉพาะที่บัญญัติให้สิทธิของผู้ร้องไว้โดยตรง ต้องอาศัยบทเฉพาะกาลตามมาตรา ๕๖ มาวินิจฉัยคดีนี้อย่างบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง ผู้ร้องย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งว่า ค. เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ร้อง ส่วนผู้คัดค้านไม่มีความสัมพันธ์ทางพันธุกรรมกับ ค. แต่เป็นเพียงผู้ให้กำเนิด ค. จึงมีสถานะเป็นมารดาของ ค. เท่านั้น เมื่อกรณีผู้ร้องกับ ค. อยู่ในบังคับของบทเฉพาะกาลตามพระราชบัญญัติดังกล่าวอย่างบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งแล้ว ศาลย่อมมีอำนาจอาศัยพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๒๙ ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๖๖ วรรคสอง (๕) สั่งให้อำนาจปกครองอยู่กับผู้ร้องเพียงฝ่ายเดียวได้ เพื่อความผาสุกและประโยชน์สูงสุดของเด็ก

เปิด...ฎีกาเด่น

การกำหนดโทษใหม่ตามประมวลกฎหมายอาเสพติด และการเพิ่มโทษตามประมวลกฎหมายอาญา

รังสิชัย บรรณกิจวิจารณ์*
มนต์ชัย ชนินทรลีลา**

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๖๐๙/๒๕๖๖ (ประชุมใหญ่) การปรับบทลงโทษฐานมีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย และฐานพยายามจำหน่ายเป็นหลายกรรม และการเพิ่มโทษกึ่งหนึ่งตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๙๗ นั้น เนื่องจากมีพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติดที่ออกบังคับใช้ในภายหลังได้ยกเลิกพระราชบัญญัติยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๒๒ และรวมทั้งที่แก้ไขเพิ่มเติมทุกฉบับ ซึ่งประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑ บทนิยามคำว่า “จำหน่าย” ให้ความหมายรวมถึงการมีไว้เพื่อจำหน่ายด้วย ดังนั้น ความผิดฐานมีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายและฐานพยายามจำหน่ายจึงเป็นความผิดอย่างเดียวกัน การที่ศาลปรับบทความผิดทั้งสองฐานเป็นหลายกรรม จึงหนักกว่าโทษที่กำหนดตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลังซึ่งลงโทษจำเลยฐานจำหน่ายเมทแอมเฟตามีนเพื่อการค้าตามประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๙๐, ๑๔๕ วรรคสอง (๑) เพียงกรรมเดียว จึงอยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะกำหนดโทษใหม่ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓ (๑)

สำหรับบทบัญญัติเรื่องการเพิ่มโทษกึ่งหนึ่งตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๙๗ ได้ยกเลิกไปแล้ว ส่วนประมวลกฎหมายยาเสพติดซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติในภายหลังไม่มีบทบัญญัติให้เพิ่มโทษได้เช่นเดิมอีก ดังนั้น ศาลจึงไม่อาจเพิ่มโทษทั้งตามกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดและกฎหมายที่ใช้ในภายหลังกระทำความผิดได้ กรณีจึงอยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะกำหนดโทษให้จำเลยใหม่ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓ (๑)

เช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๗ บัญญัติว่า บทบัญญัติที่ใช้แก่ความผิดทั่วไปในประมวลกฎหมายอาญาให้นำไปใช้ในกรณีแห่งความผิดตามกฎหมายอื่นด้วย ดังนั้น แม้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษอันเป็นกฎหมายอื่นที่มีใช้กฎหมายในประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้บัญญัติเรื่องการเพิ่มโทษเพราะการกระทำความผิดซ้ำไว้ เมื่อจำเลยกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอีกเพราะไม่ชัดหลาบ และโจทก์มีคำขอให้เพิ่มโทษตามกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดไว้แล้ว ย่อมถือได้ว่าโจทก์มีความประสงค์ขอเพิ่มโทษฐานไม่ชัดหลาบ ศาลย่อมมีอำนาจเพิ่มโทษจำเลยได้หนึ่งในสาม ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๒ ที่เป็นบททั่วไปได้ ที่ศาลชั้นต้นกำหนดโทษให้จำเลยใหม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ส่วนที่ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับให้ยกคำร้องขอกำหนดโทษใหม่ของจำเลย ศาลฎีกาไม่เห็นพ้องด้วย พิพากษากลับให้บังคับคดีไปตามคำสั่งกำหนดโทษใหม่ของศาลชั้นต้น

(ปฎิญา สุตรสุวรรณ - รัชนี้ สุขใจ - พอพันธุ์ คัดจิตต์)

ข้อสังเกต ส่วนพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ บังคับใช้มาประมาณ ๔๒ ปี และประกาศยกเลิกไปตามประมวลกฎหมายยาเสพติด ที่ประกาศใช้บังคับเมื่อปี ๒๕๖๔ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๖๔ ส่วนคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวข้างต้นวางหลักไว้ดังนี้^๑

๑. การครอบครองเพื่อจำหน่ายและพยายามจำหน่ายซึ่งเดิมเป็นความผิดหลายกรรม เมื่อมีบทบัญญัติกฎหมายที่บัญญัติในภายหลังให้การกระทำของจำเลยเป็นความผิดอย่างเดียวกันการปรับ

* ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์.

** รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลาง.

^๑ ขาวศาลฎีกา ฉบับที่ ๓๗/๒๕๖๖ วันพฤหัสบดีที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

บทความผิดเป็นหลายกรรมจึงหนักกว่าโทษที่กำหนด ตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลังซึ่งลงโทษได้เพียงกรรมเดียว จึงอยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะกำหนดโทษใหม่ได้

๒. การเพิ่มโทษกึ่งหนึ่งตามพระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.๒๕๒๒ มาตรา ๙๗ ได้ยกเลิกไปแล้ว ส่วนกฎหมายที่บัญญัติในภายหลังไม่ได้ระบุให้เพิ่มโทษได้ ศาลจึงไม่อาจเพิ่มโทษทั้งตามกฎหมายที่ใช้ขณะกระทำความผิดและกฎหมายที่ใช้ภายหลัง การกระทำความผิดได้ จึงอยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะกำหนดโทษใหม่ได้เช่นกัน ส่วนการเพิ่มโทษนั้นเป็นไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๒ กล่าวคือเพิ่มโทษได้เพียงหนึ่งในสาม

อนึ่ง มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยประเด็นการเพิ่มโทษข้างต้นไว้ในทำนองเดียวกัน^๖ ได้แก่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๖๐๙/๒๕๖๖ (ประชุมใหญ่) คำว่า กฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิด หรือกฎหมายที่ใช้ในภายหลังการกระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓ นั้น หมายถึงกฎหมายที่บัญญัติถึงการกระทำอันเป็นความผิด หรือบัญญัติถึงกำหนดโทษหรือโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งในคดีนี้ได้แก่บทความผิดฐานเป็นผู้ซบซีเสพเมทแอมเฟตามีนกับฐานมีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย และบทกฎหมายให้เพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิด หากมีการแก้ไขบทกฎหมายดังกล่าวในทางที่เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิดและมีผลให้จำเลยได้รับโทษน้อยลง ศาลก็มีอำนาจแก้ไขโทษที่จะลงแก่จำเลยได้ภายใต้เงื่อนไขของมาตรา ๓ (๑) ในความผิดฐานเป็นผู้ซบซีเสพเมทแอมเฟตามีน กับฐานมีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ศาลชั้นต้นวางโทษจำคุก ๘ เดือน และจำคุก ๑๐ ปี และปรับ ๗๐๐,๐๐๐ บาท เมื่อโทษที่กำหนดในภายหลังสำหรับความผิดฐานเป็นผู้ซบซีเสพเมทแอมเฟตามีนตามพระราชบัญญัติจราจรทางบกฯ มาตรา ๔๓ ทวิวรรคหนึ่ง, ๑๕๗/๑ วรรคสอง ประกอบประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๖๒ ระวังโทษจำคุก

ไม่เกิน ๑ ปี ๔ เดือน และปรับไม่เกิน ๒๖,๖๖๖.๖๖ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และเมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่าเมทแอมเฟตามีนที่จำเลยมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายเป็นความผิดตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๙๐, ๑๕๔ วรรคหนึ่ง มีระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑๕ ปี และปรับไม่เกิน ๑,๕๐๐,๐๐๐ บาท ดังนั้นโทษที่กำหนดตามคำพิพากษาจึงไม่หนักกว่าโทษที่กำหนดตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง ความผิดทั้งสองฐานจึงไม่อยู่ในบังคับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓ (๑) ที่ศาลจะกำหนดโทษจำเลยใหม่ได้ สำหรับประเด็นเรื่องการเพิ่มโทษกึ่งหนึ่งตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๙๗ ถูกยกเลิกไปโดยพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๔ ส่วนประมวลกฎหมายยาเสพติดซึ่งเป็นกฎหมายใหม่ก็ไม่มีบทบัญญัติให้เพิ่มโทษได้ แม้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะมิได้บัญญัติเรื่องการเพิ่มโทษไว้ แต่ก็มิได้หมายความว่าศาลไม่อาจเพิ่มโทษตามบทบัญญัติที่ใช้แก่ความผิดทั่วไปตามประมวลกฎหมายอาญา เมื่อจำเลยกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอีกโดยไม่ซ้ำหลายและโจทก์มีคำขอให้เพิ่มโทษตามกฎหมายเดิมไว้แล้ว ย่อมถือได้ว่าโจทก์มีความประสงค์จะขอเพิ่มโทษฐานไม่ซ้ำหลายและได้กล่าวในฟ้องแล้ว ศาลย่อมมีอำนาจเพิ่มโทษจำเลยหนึ่งในสามตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๒ ที่เป็นบททั่วไปได้ และถือว่าการเพิ่มโทษเป็นส่วนหนึ่งของโทษตามคำพิพากษา ที่ศาลชั้นต้นกำหนดโทษให้แก่จำเลยใหม่จึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว หากใช่เป็นการแก้ไขคำพิพากษาอันถึงที่สุดอันเป็นการต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๙๐ ประกอบพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๓ ที่ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับให้ยกคำร้องของจำเลย ศาลฎีกาไม่เห็นพ้องด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าววางหลักในทำนองว่า แม้คดีถึงที่สุดแล้วก็ตาม หากมีกฎหมายที่บัญญัติใน

^๖ ชาวศาลฎีกา ฉบับที่ ๓๘/๒๕๖๖ วันพฤหัสบดีที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๖.

ภายหลังไม่ว่าจะเป็นบทความผิดหรือบทกำหนดโทษหรือบทเพิ่มโทษเป็นคุณแก่จำเลย ศาลมีอำนาจแก้ไขโทษที่จะลงแก่จำเลยได้ ภายใต้เงื่อนไขว่าโทษที่กำหนดไว้ตามคำพิพากษา (หมายถึงโทษที่วาง ไม่ใช่โทษสุทธิ) ต้องหนักกว่าโทษที่กำหนดตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง^๓

ทั้งนี้ การอ่านคำพิพากษาศาลฎีกาทั้งสองเรื่องผ่านระบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์^๔ นอกจากเป็นผลให้จำเลยได้รับประโยชน์ทางคดีโดยสะดวกรวดเร็วแล้ว ยังส่งผลให้ศาลฎีกาสามารถเผยแพร่ข้อกฎหมายสำคัญได้ทันทีเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยไม่จำเป็นต้องรอการแจ้งการอ่านจากศาลชั้นต้น^๕

^๓ ซึ่งเคยมีตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๔๘/๒๕๕๐วินิจฉัยว่า คำว่า โทษที่กำหนดตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลังนั้น หมายถึง โทษจำคุกชั้นสูงตามกฎหมายที่บัญญัติภายหลัง คดีนี้ศาลชั้นต้นพิพากษาจำคุก ๒๐ ปี แต่โทษจำคุกตามคำพิพากษาก็ยังต่ำกว่าโทษชั้นสูงตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลังที่วางโทษจำคุกตลอดชีวิต จึงถือไม่ได้ว่าโทษจำคุกตามคำพิพากษาหนักกว่าโทษจำคุกตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลังไม่ต้องด้วย ป.อ. มาตรา ๓ (๑) ที่ศาลจะกำหนดโทษใหม่ได้,

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๗๕๕๔/๒๕๕๖ ความผิดฐานผลิตเฮโรอินเพื่อจำหน่าย ตาม พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๖๕ วรรคสอง (เดิม) ต้องระวางโทษประหารชีวิตสถานเดียว ... เมื่อปรากฏว่าระหว่างที่จำเลยกำลังรับโทษตามคำพิพากษาซึ่งคดีถึงที่สุดแล้วนั้น ได้มี พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๘ และมาตรา ๙ ... การกระทำของจำเลยจึงต้องด้วยมาตรา ๖๕ วรรคสี่ที่แก้ไขใหม่ ซึ่งมีระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่สี่แสนบาทถึงห้าล้านบาท อันเป็นคุณแก่จำเลยมากกว่ากฎหมายเดิมเมื่อโทษที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๙ กำหนดคือโทษประหารชีวิต หนักกว่าโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่สี่แสนบาทถึงห้าล้านบาทตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง ศาลต้องกำหนดโทษให้จำเลยใหม่ตามโทษที่กำหนดตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลังตาม ป.อ. มาตรา ๓ (๑) มิใช่ถือเอาโทษจำคุก ๒๕ ปี ที่ศาลอุทธรณ์ภาค ๙ ลดโทษให้แล้วมาเป็นหลักในการเปรียบเทียบกับโทษที่กำหนดตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง.

^๔ โปรดดู: ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลสูงในคดีอาญาและคดีแพ่งที่ศาลสูงโดยจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๔.

^๕ นอกจากนี้ คณะทำงานเตรียมการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด สำนักงานศาลยุติธรรม ได้แจ้ง “แนวทางการกำหนดโทษใหม่สำหรับคดีที่ถึงที่สุดแล้วเมื่อประมวลกฎหมายยาเสพติดใช้บังคับ” ดังต่อไปนี้

๑. การที่ศาลจะกำหนดโทษใหม่ในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอาจเกิดจากการที่สำนวนความปรากฏแก่ศาล เช่น มีการเสนอสำนวนเพื่อพิจารณาสั่งคำร้องของจำเลยที่ ๑ แม้จำเลยที่ ๒ จะมีได้ยื่นคำร้องด้วย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๑๕๗/๒๕๕๕) หรือจากการเรียกสำนวนมาตรวจสอบ หรือเมื่อผู้กระทำความผิด ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้นั้น ผู้อนุบาลของผู้นั้น หรือพนักงานอัยการร้องขอก็ได้

๒. คดีที่ต้องมีการกำหนดโทษใหม่เป็นกรณีที่ศาลเห็นว่าต้องปรับใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติด กับการกระทำความผิดของจำเลยเพราะเป็นกฎหมายในส่วนที่เป็นคุณ และโทษที่กำหนดตามคำพิพากษา หลังจากลดโทษแล้วสูงกว่าโทษชั้นสูงที่กำหนดตามประมวลกฎหมายยาเสพติดก็ให้ศาลกำหนดโทษที่จะลงแก่จำเลยตามอัตราโทษที่บัญญัติภายหลัง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๗๕๕๔/๒๕๕๖, ๒๘๐๙/๒๕๕๖, ๕๙๖๙/๒๕๕๐ และ ๕๔๘/๒๕๕๐) เมื่อศาลเห็นว่า คดีนั้นต้องมีการกำหนดโทษใหม่แล้ว ศาลอาจไต่สวนผู้ที่เกี่ยวข้องตามที่เห็นว่าจำเป็น เช่น บุคคลที่ร้องขอให้กำหนดโทษใหม่ รวมถึงบุคคลอื่น ๆ เช่น เจ้าพนักงานเรือนจำตามกฎหมายว่าด้วยราชทัณฑ์ เนื่องจากตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓ กำหนดว่า ถ้าปรากฏว่าผู้กระทำความผิดได้รับโทษมาบ้างแล้ว เมื่อได้คำนึงถึงโทษตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง หากเห็นเป็นการสมควร ศาลจะกำหนดโทษน้อยกว่าโทษชั้นต้นที่กฎหมายที่บัญญัติภายหลังกำหนดไว้ถ้าหากมีก็ได้ หรือถ้าเห็นว่าโทษที่ผู้กระทำความผิดได้รับมาแล้วเป็นการเพียงพอ ศาลจะปล่อยผู้กระทำความผิดไปก็ได้หรือถ้าศาลพิพากษาให้ประหารชีวิตผู้กระทำความผิด และตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดไม่ถึงประหารชีวิต ให้งดการประหารชีวิตผู้กระทำความผิด และให้ถือว่าโทษประหารชีวิตตามคำพิพากษาได้เปลี่ยนเป็นโทษสูงสุดที่จะพึงลงได้ตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง ดังนั้น ในการพิจารณาว่าผู้กระทำความผิดได้รับโทษมาเพียงพอแล้ว อาจไต่สวนเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในส่วนนี้ โดยให้เจ้าพนักงานเรือนจำคำนวณต้องขังของจำเลยที่ได้รับโทษมาแล้วเพียงใด เหลือโทษอีกเท่าใด เพื่อประกอบการพิจารณาได้

๓. ในกรณีที่ผู้กระทำความผิด ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้นั้น ผู้อนุบาลของผู้นั้น หรือพนักงานอัยการ ร้องขอสามารถยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีนั้น ส่วนองค์คณะผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาสั่งคำร้อง และกำหนดโทษใหม่จะเป็นไปตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม โดยทำในรูปแบบคำพิพากษาหรือคำสั่ง และเมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้วอ่านหรือแจ้งให้คู่ความ ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ร้องขอให้กำหนดโทษใหม่พนักงานอัยการหรือจำเลยทราบ คู่ความอาจอุทธรณ์หรือฎีกาได้ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาแล้วแต่กรณี

๔. การกำหนดโทษใหม่ใช้กับกรณีผู้กระทำความผิดที่ยังไม่ได้รับโทษหรือกำลังรับโทษตามคำพิพากษาหากผู้กระทำความผิดรับโทษไปแล้ว การที่มีกฎหมายใหม่จะไม่มีผลให้ข้อพิจารณาบังคับโทษที่เสร็จสิ้นไปแล้วขึ้นมาพิจารณาใหม่อีก (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๒๒๒/๒๕๕๔)

๕. สำหรับโทษที่จะกำหนดใหม่แก่จำเลยนั้น อาจกำหนดทั้งโทษจำคุกหรือโทษปรับก็ได้ อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่า กรณีจำเลยที่ได้รับพระราชทานอภัยโทษทั้งชั้นแทนค่าปรับ แต่ยังไม่ได้ถูกกักขังแทนค่าปรับ แม้จะได้รับพระราชทานอภัยโทษปล่อยตัวไปโดยไม่ต้องรับโทษ แต่ไม่รวมถึงการยึดหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้นั้นเพื่อนำออกขายทอดตลาดชำระเป็นค่าปรับ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๑๘๙/๒๕๖๔) ดังนั้นจึงต้องกำหนดโทษใหม่ในส่วนของโทษปรับแก่จำเลยในกรณีดังกล่าวด้วย แล้วออกหมายจำคุกคดีถึงที่สุดและหมายบังคับคดีใหม่;

โปรดดู : <https://คณะทำงานเตรียมการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดjla.coj.go.th/th/file/get/file/20211202d3531b40672c6b2e0c5d71b961415f62171452.pdf>.

วิเคราะห์ข้อสอบแปลอังกฤษเป็นไทย ผู้ช่วยผู้พิพากษา (สนามใหญ่) สอบวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๖

คำถาม: A judicial candidate should be able to exercise forbearance under provocation, to deal with others with sensitivity and without giving offense, and to assimilate data outside the candidate's experience without bias and without undue difficulty or stress. A candidate should be able to handle personal stress without unloading on others; he or she should recognize that the position is not only stressful but an official governmental position of public trust, with its business conducted largely in full view; and that criticism and scrutiny are inherent in the position. Candidates fearful of or uncertain about these aspects of the job should be counseled to reconsider.

ธงคำตอบ: ผู้สมัครเป็นผู้พิพากษาควรจะสามารถใช้ความอดกลั้นภายใต้การยั่วยุ่ ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความละเอียดอ่อนและไม่ก้าวร้าว และรับรู้ข้อมูลนอกเหนือประสบการณ์ของผู้สมัครโดยปราศจากอคติ และปราศจากความยุ่งยากหรือความเครียดเกินสมควร ผู้สมัครควรจะสามารถจัดการกับความเครียดส่วนตัวได้โดยไม่ให้กระทบผู้อื่น เขาหรือเธอควรตระหนักว่าตำแหน่งนี้ไม่เพียงทำให้เครียดเท่านั้น แต่ยังเป็นตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้รับความไว้วางใจจากสาธารณะ ด้วยภาระหน้าที่ที่ดำเนินการอย่างเปิดเผยเป็นส่วนใหญ่ และการวิพากษ์วิจารณ์และการตรวจสอบเป็นส่วนหนึ่งของตำแหน่ง ผู้สมัครที่กลัวหรือไม่แน่ใจเกี่ยวกับลักษณะของงานเหล่านี้ควรได้รับคำแนะนำให้ไตร่ตรองอีกครั้ง

คำถามประกอบด้วยประโยคเพียงสามประโยค แต่สองประโยคแรกเป็นประโยคที่ยาวมากเนื่องจากมีส่วนขยายเยอะ นอกจากนี้ในแต่ละประโยคยังมีคำศัพท์ยาก/สูงอยู่หลายคำ ผู้เขียนคาดการณ์ว่าผู้แต่งข้อสอบน่าจะค้นคว้าข้อมูลในเว็บไซต์ google.com จากถ้อยคำในใจที่ว่า quality/qualities of a good judge (คุณสมบัติของผู้พิพากษาที่ดี (มีอะไรบ้าง)) ซึ่งคำถามในทำนองเดียวกันอาจตั้งว่า What makes a good judge? What **qualities** make for a good judge? What **characteristics** make a good judge? หรือ What are the core values of judges? คำ synonym ของ qualities ที่ใช้บ่อยในบริบทนี้คือ **attributes**

ในหัวข้อนี้ผู้เข้าสอบผู้ช่วยผู้พิพากษาต้องศึกษาเพิ่มเติมจาก **The Bangalore Principles of Judicial Conduct** ซึ่งเป็นหลักการที่กำหนดมาตรฐานจริยธรรม/ความประพฤติของผู้พิพากษาที่ได้รับการยอมรับในทางสากล ซึ่งมีค่านิยม/ความเชื่อหลักอยู่ ๖ ข้อ (six core values) ได้แก่ ๑) independence (ความเป็นอิสระ) ๒) impartiality (ความเป็นกลาง) ๓) integrity (เกียรติศักดิ์) ๔) propriety (ความเหมาะสม/ความสมควร) ๕) equality (ความเสมอภาค) และ ๖) competence and diligence (ความสามารถและความเพียร)

ข้อสอบข้อนี้ทำให้ผู้เขียนนึกถึงหนังสือ **The Good Lawyer and the Art of Law** โดยท่านศาสตราจารย์ธานินทร์ กรีวิเชียร ได้ประพันธ์ไว้เป็นภาษาอังกฤษ มีการถอดความเป็นภาษาไทยโดยท่านสถิตย์ เล็งไธสง ซึ่งมีการนำเนื้อหาจากหนังสือเล่มนี้ออกข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษานสนามใหญ่แปลอังกฤษเป็นไทยเป็นจำนวน ๒ ครั้ง ในเวลาไล่เลี่ยกันคือ ในปี ๒๕๔๕ และปี ๒๕๔๘

* ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำกองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา;
คำแปลและตัวอย่างประโยคภาษาอังกฤษจาก www.oxfordlearnersdictionaries.com

ประโยคแรกเป็นไปตามหลักไวยากรณ์เรื่อง **โครงสร้างขนาน (Parallelism/Parallel Structure)** เป็นการขนานกันของโครงสร้าง should be able to do something/should be able to + กริยาช่อง ๑ ได้แก่ should be able to exercise..., to deal with..., and to assimilate...

judicial candidate n. ผู้สมัครเป็นผู้พิพากษา; candidate n. a person who is trying to be elected or is apply for a job.

forbearance n. ความอดกลั้น การอดทน การข่มใจ การหักห้าม (the quality of being patient and kind towards other people, especially when they have done something wrong)

provocation n. การยั่วยุ การยุแหย่ (the act of doing or saying something deliberately in order to make somebody angry or upset; something that is done or said to cause this)

deal with ซึ่งหากสามารถแปลคำนี้ได้ว่า ‘จัดการ/ปฏิบัติต่อ’ เมื่อไปทำข้อสอบข้อ ๒ แปลไทยเป็นอังกฤษ คำถามขึ้นต้นว่า การจัดการกับปัญหาที่ซับซ้อน... ก็สามารถแปลได้โดยแปลงรูปเป็น Dealing with complex problems...; deal with = handle

assimilate v. ดูดซึม (assimilate something to fully understand an idea or some information so that you are able to use it yourself. ตัวอย่าง The committee will need time to assimilate this report. โดยในคำตอบแปลว่า ‘รับรู้’

stress n. ความเครียด ในคำถามมีกล่าวถึงคำว่า stress ๒ ครั้ง without undue...stress และ to handle personal stress และยังปรากฏคำว่า ‘stressful’ อีก ๑ ครั้ง adj. เต็มไปด้วยความเครียด ตึงเครียด

ในประโยคที่สอง จะเห็นตัวอย่างการใช้ **เครื่องหมายวรรคตอน ; (semicolon/อัฒภาค)** โดยเป็นการใช้คั่นระหว่างประโยคที่มีรูปประโยคและใจความสมบูรณ์อยู่แล้ว เพื่อแสดงความต่อเนื่องอย่างใกล้ชิดของประโยคนั้น (ที่มา: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา)

recognize v. รับรู้ รับทราบ ตระหนัก (to admit or to be aware that something exists or is true) synonym: **acknowledge** ตัวอย่าง You must **recognize the fact** that the situation has changed.

criticism n. การวิพากษ์วิจารณ์ (the act of expressing **disapproval** of somebody/something and opinions about their faults or bad qualities; a statement showing **disapproval**). ตัวอย่าง People in public life must always be **open to criticism** (= willing to accept being criticized).

scrutiny n. การตรวจสอบ การใคร่ครวญอย่างละเอียด (careful and complete examination) synonym: **inspection** ตัวอย่าง The document should be available for **public scrutiny**.

inherent adj. มีอยู่ใน ซึ่งมีอยู่เป็นปกติวิสัย ซึ่งมีอยู่แต่กำเนิด ประจำตัว (inherent (in somebody/something) that is a basic or permanent part of somebody/something and that cannot be removed) โดยตรงคำตอบเลือกที่จะแปลว่า ‘เป็นส่วนหนึ่ง’ (ของตำแหน่ง)

ประโยคสุดท้าย Candidates fearful of or uncertain about... มีการละคำว่า who are ไว้ โดยประโยคเต็มคือ Candidate who are fearful or uncertain about... ซึ่งการแปลก็ต้องแปลแบบไม่ละคำ เพื่อให้อ่านเข้าใจ/ความสละสลวย โดยตรงแปลในส่วนที่ละไว้ว่า ‘ที่’

aspects n. มุม ลักษณะ (a particular part or feature of a situation, an idea, a problem, etc.; a way in which it may be considered. ตัวอย่าง The book aims to cover all **aspects of city life**.

reconsider v. หากตอบเพียงว่า ... ให้ไตร่ตรอง ก็จะเป็นการแปลที่ไม่ครบถ้วน เพราะหน้า consider มีคำว่า ‘re-’ ซึ่งแปลว่า ‘again’ (อีกครั้ง) จึงคำตอบจึงเฉลยว่า ...ให้ไตร่ตรอง**อีกครั้ง** (หนึ่ง)

วิเคราะห์ข้อสอบกฎหมาย : วิธีการตอบและตัวอย่าง

ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา (สนามใหญ่) ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๕

วิชากฎหมายพยานหลักฐาน ข้อ ๓

รวินท์ ชัยภวัตรภักดี*

คำถามข้อ ๓^๑

พนักงานอัยการโจทก์ฟ้องนายอ้ายคำเป็นจำเลยว่า กระทำความผิดต่างกรรมต่างวาระ ๒ กระทั่งคือ กระทั่งแรกเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ และกระทั่งที่ ๒ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ เวลากลางคืน จำเลยกระทำชำเราเด็กหญิงส้ม อายุ ๑๔ ปี ซึ่งมีใช้ภริยาของตนโดยเด็กนั้นไม่ยินยอม จำเลยให้การปฏิเสธ ในชั้นพิจารณา โจทก์นำสืบพยานหลักฐานดังนี้

(ก) โจทก์นำสืบเด็กหญิงส้มเป็นพยาน แต่ก่อนเริ่มสืบพยาน โจทก์อ้างส่งบันทึกภาพและเสียงคำให้การของเด็กหญิงส้มที่พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำไว้ในชั้นสอบสวนเป็นพยานต่อศาล ศาลชั้นต้นเห็นสมควรจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงคำให้การของเด็กหญิงส้มดังกล่าวต่อหน้าคู่ความ ซึ่งเด็กหญิงส้มให้การว่า เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ เวลากลางคืน ขณะที่เด็กหญิงส้มอยู่บ้านคนเดียว จำเลยได้บุกรุกเข้ามาในบ้านใช้กำลังปลุกปล้ำบังคับข่มขืนกระทำชำเราเด็กหญิงส้ม เสร็จแล้วศาลจึงให้โจทก์นำเด็กหญิงส้มเข้าเบิกความเป็นพยาน โดยโจทก์และนายจำเลยถามผ่านนักสังคมสงเคราะห์ เด็กหญิงส้มเบิกความว่า จำเลยกระทำชำเราเด็กหญิงส้มเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ แต่ไม่ได้เบิกความว่าจำเลยกระทำชำเราเด็กหญิงส้มกระทั่งแรก เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

(ข) โจทก์อ้างนางเอื้อยมารดาของเด็กหญิงส้มซึ่งอยู่ที่จังหวัดเชียงรายเป็นพยานก่อนสืบพยานปากดังกล่าว โจทก์เสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงของนางเอื้อยต่อศาลแทนการซักถามพยานโดยให้ถ้อยคำยืนยันว่า หลังเกิดเหตุเด็กหญิงส้มเล่าให้ฟังว่า

ถูกจำเลยข่มขืนกระทำชำเรา นายจำเลยได้รับสำเนาแล้ว แลลงรับว่าให้ถือเป็นคำเบิกความของนางเอื้อย ศาลชั้นต้นจึงอนุญาตให้โจทก์เสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงของนางเอื้อยแทนการซักถามพยานและเข้าเบิกความตอบคำซักถามโจทก์เพิ่มเติม ตอบคำถามค้านนายจำเลย และตอบโจทก์ถามถึงจนจบคำเบิกความ

ให้วินิจฉัยว่า กรณีตาม (ก) ศาลจะรับฟังข้อเท็จจริงตามคำให้การของเด็กหญิงส้มในชั้นสอบสวนที่พนักงานสอบสวนบันทึกภาพและเสียงไว้เป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ว่า จำเลยกระทำชำเราเด็กหญิงส้มกระทั่งแรกเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ได้หรือไม่ และตาม (ข) คำสั่งศาลชั้นต้นที่อนุญาตให้โจทก์เสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงของนางเอื้อยแทนการซักถามพยานชอบด้วยกฎหมาย

ธงคำตอบข้อ ๓

(ก) ในการสืบพยานโจทก์ปากเด็กหญิงส้มอายุไม่เกิน ๑๘ ปี ก่อนที่โจทก์จะนำเด็กหญิงส้มเข้าเบิกความ ศาลชั้นต้นเห็นสมควรจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงคำให้การของเด็กหญิงส้มในชั้นสอบสวน ซึ่งพนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๓ ทวิวรรคสี่ ต่อหน้าคู่ความ จึงต้องถือว่าสื่อภาพและเสียงคำให้การของเด็กหญิงส้มดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความของเด็กหญิงส้มในชั้นพิจารณาของศาล ตามมาตรา ๑๗๒ ตรี วรรคสาม เมื่อสื่อภาพและเสียงคำให้การของเด็กหญิงส้มมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของจำเลยกระทั่งแรก เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ต้องถือว่าผู้เสียหายเบิกความถึงข้อเท็จจริงดังกล่าวใน

* ผู้ช่วยเลขานุการรองอัยการสูงสุด, อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด

^๑ สอบเมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๖

ชั้นพิจารณาด้วย และถือว่ามีชีพยานบอกเล่า จึงไม่ต้องห้ามมิให้ศาลรับฟัง ศาลจึงรับฟังข้อเท็จจริงตามคำให้การของเด็กหญิงส้มในชั้นสอบสวนที่พนักงานสอบสวนบันทึกภาพและเสียงไว้เป็นพยานหลักฐาน พิสูจน์ความผิดของจำเลยว่า จำเลยกระทำชำเราเด็กหญิงส้มกระหนาบครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ได้ (เทียบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๒๔๗/ ๒๕๖๒ และ ๑๙๐๓/๒๕๖๕)

(ข) การเบิกความเป็นพยานต่อศาลนั้น พยานบุคคลจะต้องเบิกความด้วยวาจาต่อหน้าศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๑๓ ซึ่งนำมาใช้บังคับในคดีอาญาเท่าที่พอจะใช้บังคับได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติยกเว้นไว้เป็นอย่างอื่น ซึ่งในคดีอาญาทั่วไปกฎหมายบัญญัติยกเว้นไว้ให้ศาลอาจอนุญาตให้คู่ความเสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงแทนการนำพยานบุคคลมาเบิกความต่อหน้าศาลได้ เฉพาะกรณีที่พยานบุคคลนั้นมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ และไม่อาจสืบพยานในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้เท่านั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๓๐/๒ จึงไม่อาจนำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๒๐/๑ มาใช้บังคับในคดีอาญาเท่าที่พอจะใช้บังคับได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕ เมื่อนางเอื้อยมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย โจทก์จะเสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงของนางเอื้อยต่อศาลแทนการซักถามพยานไม่ได้ แม้ทนายจำเลยจะแถลงรับว่าให้ถือเป็นคำเบิกความของนางเอื้อยก็ตาม คำสั่งศาลชั้นต้นที่อนุญาตให้โจทก์เสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงของนางเอื้อยแทนการซักถามพยานจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย (เทียบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕๙๘/๒๕๖๐)

หมายเหตุ

๑. บทความฉบับนี้ผู้เขียนขอแนะนำข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษาสนามใหญ่ วิชากฎหมายพยานหลักฐานคดีอาญามาเขียนหมายเหตุ ซึ่งข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษาจะมีข้อสอบวิชากฎหมายพยานหลักฐาน ๓ ข้อด้วยกัน

โดยแบ่งเป็นกฎหมายพยานหลักฐาน คดีแพ่ง ๒ ข้อ และคดีอาญาอีก ๑ ข้อ

๒. ตามประเด็นข้อ ๑ เกี่ยวกับเรื่องการรับฟังสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานเด็กที่อายุไม่เกิน ๑๘ ปี ซึ่งประเด็นนี้ผู้เข้าสอบต้องจดจำมาตราต่าง ๆ ให้ได้อย่างแม่นยำ รวมทั้งมาตราที่อยู่นอกเหนือเรื่องพยานหลักฐานโดยตรงด้วย (ตาม ป.วิ.อ. กำหนดให้ ภาค ๕ เป็นเรื่อง “พยานหลักฐาน” แต่ข้อสอบมีการเชื่อมโยงกับมาตราที่อยู่นอกบทบัญญัติภาค ๕ นี้ด้วย) โดยถ้าผู้เข้าสอบจดจำตัวบทบัญญัติมาตรา ๑๗๒ ตี ๑ วรรคสาม และมาตรา ๑๓๓ ทวิ วรรคสี่ ได้แล้ว ก็จะเห็นว่าข้อสอบประเด็นนี้ถามข้อเท็จจริงตรงตามตัวบทดังกล่าว แม้ผู้เข้าสอบไม่เคยเห็นคำพิพากษาศาลฎีกา ๑๙๐๓/๒๕๖๕ และ ๖๒๔๗/๒๕๖๒ มาก่อนก็สามารถทำข้อสอบได้ ดังนั้นการท่องตัวบทจึงเป็นเรื่องสำคัญเช่นกันสำหรับผู้เตรียมตัวสอบ

มาตรา ๑๓๓ ทวิ วรรคสี่ บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๑๓๙ การถามปากคำเด็กตามวรรคหนึ่งให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียง การถามปากคำดังกล่าวซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยาน”

มาตรา ๑๗๒ ตี ๑ วรรคสาม บัญญัติว่า “ก่อนการสืบพยานตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลเห็นสมควรหรือถ้าพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีหรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอโดยมีเหตุผลอันสมควรซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าจะเป็นการร้ายแก่เด็กถ้าไม่อนุญาตตามที่ร้องขอ ให้ศาลจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงคำให้การของผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีที่ได้บันทึกไว้ในชั้นสอบสวนตามมาตรา ๑๓๓ ทวิ หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา ๑๗๑ วรรคสองต่อหน้าคู่ความและในกรณีเช่นนี้ให้ถือสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของศาล โดยให้คู่ความถามพยานเพิ่มเติม ถามค้านหรือถามติงพยานได้ ทั้งนี้ เท่าที่จำเป็นและภายในขอบเขตที่ศาลเห็นสมควร”

โดยประเด็นข้อนี้ พนักงานอัยการโจทก์ฟ้องว่า จำเลยกระทำผิดสองกรรม กรรมแรกในวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ กรรมที่สองในวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ แต่ในชั้นสอบสวน เด็กหญิงส้มให้การ (รายละเอียดตามบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำ ในชั้นสอบสวน) ว่าถูกข่มขืนกระทำชำเราเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ส่วนในชั้นพิจารณา เด็กหญิงส้ม เบิกความว่า ถูกข่มขืนกระทำชำเราเมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ แต่ไม่ได้เบิกความว่าถูกกระทำชำเราเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ รัชคำตอบคือศาลสามารถรับฟัง บันทึกภาพและเสียงการถามปากคำในชั้นสอบสวนของ เด็กหญิงส้มมาลงโทษจำเลยในการกระทำกรรมแรกได้

ในทางปฏิบัติแล้ว พนักงานอัยการที่ร่วมสอบ คำให้การเด็กในชั้นสอบสวนนั้นต้องถามคำให้การเด็ก ให้กระจ่างและชัดเจนว่าถูกกระทำชำเราวันใดบ้างและ กี่กรรม เมื่อสำนวนคดีขึ้นมาในชั้นพิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องของพนักงานอัยการแล้ว ถ้าพนักงานอัยการ เจ้าของสำนวนหรือที่เกี่ยวข้องยังมีข้อสงสัยอยู่ก็สามารถมีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการ สอบสวนเพิ่มเติมให้ได้ความที่ชัดเจนได้ อีกทั้งใน ชั้นพิจารณาของศาล พนักงานอัยการที่มีหน้าที่ว่าความ ก็ต้องถามความในประเด็นเรื่องนี้ให้ชัดเจนด้วย อย่างไรก็ตาม บางกรณีพยานหรือผู้เสียหายที่เป็นเด็กอาจไม่ให้ความร่วมมือในการให้การหรือเบิกความให้ครบถ้วน และชัดเจน เช่น ผู้เสียหายยังเป็นเด็กเล็กมาก หรือ เหตุการณ์ในคดีมีความรุนแรงจนกระทบกระเทือนต่อ จิตใจเด็ก เป็นต้น บทบัญญัติมาตรา ๑๗๒ ตรี วรรคสาม ย่อมสามารถช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวเพื่อให้ศาลนำ ผู้กระทำผิดมาลงโทษได้

คำพิพากษาศาลฎีกา ๑๙๐๓/๒๕๖๕ วินิจฉัยว่า “แม้ผู้เสียหายไม่ได้เบิกความถึงการกระทำชำเราของ จำเลยอีกกระทงหนึ่ง แต่เมื่อศาลชั้นต้นจัดให้มีการ ถ่ายทอดภาพและเสียงคำให้การของผู้เสียหายซึ่ง พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกไว้ตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๓๓ ทวิ วรรคสี่ ให้คู่ความฟังแล้ว จึงต้องถือ สื่อภาพและเสียงดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความ ของผู้เสียหายในชั้นพิจารณาของศาลตามมาตรา ๑๗๒

ตรี วรรคสาม เมื่อสื่อภาพและเสียงคำให้การของผู้เสียหาย มีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำชำเราอีกกระทงหนึ่งนั้น ต้องถือว่าผู้เสียหายเบิกความถึงข้อเท็จจริงดังกล่าว ในชั้นพิจารณาแล้ว”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๒๔๗/๒๕๖๒ วินิจฉัยว่า “ผู้เสียหายเป็นเด็กอายุ ๕ ปีเศษ มาเบิกความด้วย ตนเองแล้ว แต่ระหว่างการสืบพยานไม่ให้ความร่วมมือ ที่จะตอบคำถาม ศาลชั้นต้นเห็นสมควรให้ถ่ายทอดภาพ และเสียงคำให้การของผู้เสียหาย ซึ่งบันทึกไว้ในชั้น สอบสวนต่อหน้าคู่ความ ถือว่าภาพและเสียงดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความผู้เสียหายในชั้นพิจารณา ของศาลตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๗๒ ตรี วรรคสาม มิใช่ พยานบอกเล่า”

๓. ส่วนประเด็นข้อ (ข) นั้น หากผู้เข้าสอบ ประกอบวิชาชีพทนายความหรือทำงานเกี่ยวกับ กระบวนพิจารณาในศาลแล้ว ก็น่าจะพินิจคำตอบได้ ว่าในคดีอาญาไม่สามารถรับฟังบันทึกถ้อยคำแทน การนำพยานบุคคลมาสืบพยานได้ เว้นแต่จะเป็นกรณี บันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศและไม่อาจสืบพยาน ในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้ ตามมาตรา ๒๓๐/๒ ประกอบมาตรา ๒๓๐/๑ ซึ่งแตกต่างจากคดี แพ่งที่คู่ความสามารถเสนอบันทึกถ้อยคำดังกล่าวแทน การซักถามพยานของตนได้ หากคู่ความอีกฝ่าย ไม่คัดค้านและศาลเห็นสมควร ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๐/๑

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากคำตอบของข้อ (ข) นี้จะเห็นว่าคำตอบไปไกลกว่าบทบัญญัติของ ป.วิ.อ. มาตรา ๒๓๐/๑, ๒๓๐/๒ และ ป.วิ.พ. มาตรา ๑๒๐/๑ ดังกล่าวแต่ยังกล่าวถึง ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕ และ ป.วิ.พ. มาตรา ๑๑๓ และข้อความอื่น ๆ ซึ่งเมื่อพิจารณาดูแล้ว จะเห็นว่าเป็นการแต่งคำตอบตามข้อความใน คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕๙๘/๒๕๖๐ ซึ่งนำมาอ้างอิง ในการแต่งข้อสอบข้อนี้ ดังนั้น หากผู้เข้าสอบอยากทำข้อ (ข) ให้ได้คะแนนดี ๆ ก็ไม่ใช่เฉพาะแค่จดจำตัวบทได้ แต่ ยังต้องจดจำถ้อยคำข้อความของคำพิพากษาศาล ฎีกาดังกล่าวให้ได้ด้วย ผู้เข้าสอบจึงจำต้องหมั่นอ่าน

ทบทวนคำพิพากษาศาลฎีกาต่าง ๆ ด้วย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕๙๘/๒๕๖๐ วินิจฉัยว่า “การเบิกความเป็นพยานต่อศาลนั้น ป.วิ.พ. มาตรา ๑๑๓ ซึ่งนำมาใช้บังคับในคดีอาญาด้วยตาม ป.วิ.อ. มาตรา ๑๕ บัญญัติว่า พยานทุกคนต้องเบิกความด้วยวาจาและห้ามมิให้พยานอ่านข้อความที่เขียนมา ซึ่งเห็นได้ว่ากฎหมายประสงค์ให้ศาลและคู่ความฝ่ายอื่นได้มีโอกาสรับฟังคำเบิกความของพยานโดยตรง ให้พยานเล่าเหตุการณ์ที่ตนประสบมาด้วยตนเองและจากความจริงจำของพยานเอง มิให้มีโอกาสเสริมแต่งเรื่องราวให้ผิดเพี้ยนไปจากความจริง เว้นแต่จะมีข้อยกเว้นตามบทบัญญัติของกฎหมายให้เสนอคำพยานด้วยวิธีอื่นในคดีอาญาซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้น ป.วิ.อ. มาตรา ๒๓๐/๒ บัญญัติข้อยกเว้นดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะแล้วว่า ศาลอาจอนุญาตให้เสนอบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงหรือความเห็นของผู้ให้ถ้อยคำซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศแทนการนำพยานบุคคลมาเบิกความต่อหน้าศาลได้ ในกรณีที่ไม่อาจสืบพยานตามวิธีการที่บัญญัติในมาตรา ๒๓๐/๑ จึงไม่อาจนำบทบัญญัติ ป.วิ.พ. มาบังคับใช้โดยอนุโลมด้วยการให้พยานที่ไม่เข้าหลักเกณฑ์ข้อยกเว้นตาม ป.วิ.อ. ดังกล่าวเบิกความด้วยวิธีส่งบันทึกถ้อยคำแทนการมาเบิกความด้วยวาจาได้ ดังนั้น การที่นายโจทก์ทั้งสองเสนอบันทึกถ้อยคำของพยานโจทก์ทั้งสองซึ่งมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยแล้วแถลงขอให้ศาลใช้เป็นคำเบิกความของพยานโจทก์ แม้ทนายจำเลยจะแถลงรับว่าให้ถือเป็นคำเบิกความของพยานโจทก์ทั้งสอง ก็ไม่อาจถือว่าเป็นบันทึกถ้อยคำดังกล่าวเป็นคำเบิกความของพยานโจทก์ทั้งสองตามบทกฎหมายดังกล่าวได้ บันทึกดังกล่าวคงมีลักษณะเป็นคำแถลงของพยานที่ศาลรับไว้เท่านั้น ส่วนจะนำมารับฟังได้หรือไม่ เพียงใด ย่อมเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะพยานหลักฐาน แต่อย่างไรก็ดี ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง โจทก์ทั้งสองไม่ได้อ้างส่งบันทึกถ้อยคำของพยานโจทก์ทั้งสองเป็นพยานเพียงลำพัง เพราะพยานดังกล่าวได้มาเบิกความต่อหน้าศาลโดยเบิกความตอบทนายจำเลยทั้งสองถามค้าน และเบิกความตอบทนาย

โจทก์ทั้งสองถามตั้งด้วย แม้ถือไม่ได้ว่าบันทึกถ้อยคำดังกล่าวเป็นคำเบิกความของพยานโจทก์ทั้งสอง แต่ก็คงมีผลเพียงว่าทนายโจทก์ทั้งสองไม่ตั้งใจชักถามพยานของตนก่อนเท่านั้น การดำเนินกระบวนการพิจารณาชั้นไต่สวนมูลฟ้องของศาลชั้นต้นจึงชอบแล้ว”

เคล็ด (ไม่) ลับ

นักศึกษาหลายท่านสอบถามผู้เขียนเกี่ยวกับวิธีการเตรียมตัวเพื่อสอบเนติบัณฑิต ผู้เขียนจึงขอนำหลักการที่สรุปเป็นข้อ ๆ มาแนะนำ (ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้กับการเตรียมตัวสอบอัยการผู้ช่วย และผู้ช่วยผู้พิพากษาด้วย) ส่วนรายละเอียดขอให้นักศึกษาอ่านในบทความต่าง ๆ ของคอลัมน์นี้ อีกทั้ง ซึ่งผู้เขียนจะได้ทยอยลงอยู่เรื่อย ๆ (เดือนละบทความ)

๑. อ่านหนังสือหรือตำราที่ดี (เช่น คำบรรยายเนติบัณฑิต หรือหนังสือรวมคำพิพากษาศาลฎีกาที่ดี หรือตำราที่อาจารย์บางท่านเขียนเอาไว้ เช่น อาจารย์เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ อาจารย์ประเสริฐ เสียงสุทธิวงศ์ อาจารย์ธานิศ เกศพิทักษ์ อาจารย์ธานี สิงหนาท เป็นต้น)

๒. ท่องตัวบท (คิดอะไรไม่ออก ให้ท่องตัวบทไว้ก่อนเลย)

๓. อ่านคำพิพากษาศาลฎีกาใหม่ ๆ (จากหนังสือคำพิพากษาศาลฎีกาของสำนักงานศาลยุติธรรมและเนติบัณฑิต)

๔. อ่านคำพิพากษาศาลฎีกาที่น่าสนใจ (ฎีกาเก็ง)

๕. อ่านบทบรรณาธิการ ในหนังสือรวมคำบรรยายเนติบัณฑิต (อันนี้สำคัญมากนะครับ)

๖. อ่านข้อสอบเก่า และฝึกเขียนตอบข้อสอบด้วย

๗. พุดคุยเรื่องการเรียน การสอบ การอ่านหนังสือและฎีกา กับเพื่อน ๆ ที่เตรียมตัวสอบด้วยกัน

๘. เรียน ดู ฟัง อาจารย์เนติบัณฑิต (ที่เรียนแล้วเข้าใจ) บรรยาย

...ที่สำคัญคือต้องเริ่มอ่านและทำตั้งแต่ตอนนี้เลย....

อ่านต่อจากฉบับที่แล้ว

๒. ผลข้างเคียงของการศึกษากฎหมายที่ให้ความสำคัญกับทางด้านวิชาชีพ

ตามที่ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ได้เคยกล่าวไว้ว่า “ในช่วงแรกเริ่มของช่วงยุควิชาชีพ นำวิชาการนั้น การศึกษากฎหมายที่ให้ความสำคัญกับทางด้านวิชาชีพอย่างมาก ได้เปิดทางให้นักกฎหมายวิชาชีพ ได้เข้าไปมีส่วนหลักในการวางรากฐานการศึกษาในมหาวิทยาลัยให้อยู่ภายใต้แนวทางความต้องการของวิชาชีพ ในขณะที่ในมหาวิทยาลัย ระบบอาจารย์ประจำยังไม่แข็ง ตลอดจนการเข้าไปเป็นกรรมการซึ่งคุมการศึกษาในนิติศาสตร์ในสถาบันการศึกษา สภาวิจัยแห่งชาติ ฯลฯ ส่งผลให้การศึกษาวินิจฉัยกฎหมายในระดับมหาวิทยาลัยต้องมุ่งไปที่การศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายที่กำลังมีผลใช้บังคับอยู่ โดยมีได้เน้นถึงรากฐานความเป็นมาของวิวัฒนาการของบทบัญญัติกฎหมายและปัญหาในอดีต” จนเกิดกรณีการจัดการระบบการศึกษาที่ย่อนแอ และดูไร้ทิศทางตามดั่งข้อสังเกตของศาสตราจารย์ ดร. อมร จันทรมนุญณ์ ได้ยกตัวอย่างเป็นกรณีศึกษาไว้ว่า การได้เรียนรู้พิจารณาความอาญาโดยมิได้เรียนรู้ถึงการจัดระบบตำรวจและการจัดระบบของพนักงานอัยการ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวน ฯลฯ หรือแม้แต่การได้เห็นภาพการทำงานของศาลในสถานการณ์จริง และการเรียนระบบศาลยุติธรรม โดยมิได้รู้วิวัฒนาการของการจัดระบบศาลยุติธรรม ส่งผลให้นักศึกษากฎหมายอาจได้รับการตั้งคำถามถึงศักยภาพในการเข้ามาแก้ปัญหาการบริหารของประเทศ เพราะในระหว่างที่ศึกษามิเคยได้เรียนรู้ถึงอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินอันเป็นองค์กรหนึ่งที่สำคัญของรัฐ ฯลฯ

อย่างไรก็ดี จากคำกล่าวของศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ที่ได้กล่าวไว้ว่า “การศึกษากฎหมายที่ให้ความสำคัญกับทางด้านวิชาชีพอย่างมาก นั้น ได้เปิดทางให้นักกฎหมายวิชาชีพได้เข้าไปมีส่วน

หลักในการวางรากฐานการศึกษาในมหาวิทยาลัยให้อยู่ภายใต้แนวทางความต้องการของวิชาชีพ” ผู้เขียนขอชี้แจงเพิ่มเติมว่า ปัจจุบันนี้เนติบัณฑิตยสภา โดยคณะอนุกรรมการพิจารณามาตรฐานการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยอื่นกับมาตรฐานการศึกษาปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ ในสถาบันการศึกษาตามข้อบังคับเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ ข้อ ๕๖ ได้กำหนดหลักเกณฑ์พิจารณามาตรฐานการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาที่เปิดการเรียน การสอนนิติศาสตร์ ให้ได้มาตรฐานตามที่เนติบัณฑิตยสภากำหนด เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาจะสามารถสมัครเข้าเรียนในระดับชั้นเนติบัณฑิตที่สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภาได้ โดยกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาตามหัวข้อดังนี้

- จำนวนหน่วยกิตในหลักสูตร
- คุณสมบัติของคณบดี หัวหน้าภาควิชา หรือประธานหลักสูตร รวมถึงอัตราส่วนของอาจารย์ประจำต่อจำนวนนิสิตหรือนักศึกษา
- ประเภทและจำนวนหนังสือตำราเรียนที่ต้องมีในห้องสมุด
- ความเหมาะสมของสถานที่จัดการเรียนการสอน รวมถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในการสอน
- แผนพัฒนาอาจารย์ประจำ
- การจัดการเรียนการสอนนอกสถานที่ตั้งที่ได้รับการรับรอง หรือวิทยาเขต

ทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถาบันการศึกษาที่เปิดการเรียนการสอนวิชานิติศาสตร์มีมาตรฐานเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนที่มีความสนใจจะศึกษาต่อในชั้นเนติบัณฑิตต่อไป โดยในทางปฏิบัติคณะอนุกรรมการฯ จะพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่ได้วางไว้จากเอกสารที่สถาบันศึกษานำเสนอ โดยมีได้เข้าไปพิจารณาเนื้อหาของหลักสูตร ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงการอุดมศึกษา

* ผู้อำนวยการกองบริการ สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมที่จะพิจารณาเทียบได้ไม่ต่ำกว่าหลักสูตรนิติศาสตร์ในประเทศไทยอยู่แล้ว เมื่อคณะอนุกรรมการฯ ได้พิจารณาเอกสารที่นำเสนอแล้ว เห็นว่าอยู่ในหลักเกณฑ์ ก็จะมีการตรวจทางกายภาพ ณ สถานศึกษา เมื่อเห็นว่าได้ปฏิบัติตามแล้ว ตามหลักเกณฑ์แล้ว จึงจะนำเสนอคณะกรรมการอำนวยการศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา เพื่อพิจารณาเทียบมาตรฐานการศึกษาให้ ตามข้อบังคับเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ ข้อ ๕๖ (๒)

อย่างไรก็ตาม การจัดการการศึกษาในมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน ก็ได้มีความพยายามสร้างสมดุลด้วยการปรับปรุงแนวทางการเรียนการสอนกฎหมายให้มีส่วนที่สอดแทรกเรื่องทางสังคม จริยธรรม ประวัติศาสตร์ ตลอดจนองค์ความรู้ในสาขาอื่น ๆ ลงไปในรายวิชาหลัก หรือเพิ่มรายวิชาที่มุ่งให้นักศึกษาได้ทำความเข้าใจความเป็นไปของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง มากขึ้น แต่ก็ยังมีข้อจำกัดอยู่ในค่านิยมที่ว่า การส่งนักศึกษาเข้าสู่สนามวิชาชีพให้มาก ๆ คือตัวชี้วัดความสำเร็จในการจัดการศึกษา ส่งผลให้การเรียนการสอนกฎหมายในมหาวิทยาลัยกับเนติบัณฑิตยสภามักมีหลายลักษณะที่ทับซ้อนกัน^๑ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริฉัตร วิเศษศรี ให้คำอธิบายว่า สิ่งนี้เป็นผลมาจากเกณฑ์การคัดเลือกผู้ที่จะเข้าไปดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาหรืออัยการที่ทำให้เกิดการจำกัดและกำหนดรายวิชาต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย หากเทียบกับกรณีโรงเรียนกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ซึ่งจะถูกรอกออกมาเพื่อฝึกทักษะ และกระบวนการคิด และเป็นปริญญญาใบที่สอง เพื่อให้ผู้ที่จะมาเรียนกฎหมายนั้นมีพร้อมด้วยภูมิความรู้ทางสังคมที่หลากหลายนก่อนจะเข้ามาเรียนอันจะช่วยทำให้เข้าใจเจตนารมณ์ของกฎหมายมากยิ่งขึ้น ตามค่านิยมของระบบ **Juris Doctor** ที่ต้องการคนมีประสบการณ์

ในการนี้ ศาสตราจารย์ ดร. อมร จันทรสุมบุรณ์ ได้อธิบายถึงความแตกต่างระหว่างคำว่า “**นักกฎหมาย**” กับ “**นักนิติศาสตร์**” โดยชี้ว่า ในสังคมไทยอาจมี

นักกฎหมายจำนวนมาก แต่กลับเป็นไปในทางตรงกันข้ามกับนักนิติศาสตร์ ซึ่งมีจำนวนน้อยจนแทบจะหาไม่ได้ โดยคำว่า **นักนิติศาสตร์** หรือ **Juris** อันหมายถึงผู้ซึ่งรู้กฎหมายและเข้าใจสภาพและหลักการทางสังคม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในฐานะที่วิชาวากฎหมายเป็นแขนงหนึ่งของสังคมศาสตร์ (Social Science) จึงไม่มีความเป็นอยู่เป็นเอกเทศ ทั้งนี้เพราะกฎหมายเป็นเครื่องมืออันหนึ่งที่จะให้สังคมมนุษย์ดำเนินไปโดยมีระเบียบเรียบร้อย รวมถึงนักนิติศาสตร์ ยังมีลักษณะเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในหลักกฎหมายเฉพาะเรื่อง อย่างลึกซึ้งในลักษณะเดียวกับแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ซึ่งมหาวิทยาลัยนั้นควรที่จะเป็นแหล่งกำเนิดของนักนิติศาสตร์เป็นหลัก เพื่อให้ นักศึกษากฎหมายสามารถมองเห็นโครงสร้างของหลักกฎหมายตามบทบัญญัติกฎหมายต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวโยงซึ่งกันและกัน ส่วน **นักกฎหมาย** หรือ **Lawyer** อันหมายถึงผู้รู้กฎหมายสำหรับการประกอบวิชาชีพ ได้แก่ ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ทนายความ ซึ่งล้วนเป็นผู้ใช้กฎหมายเชิงประยุกต์หรือเชิงปฏิบัติงาน^๒ และการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยได้ถูกวางรากฐาน ตลอดจนค่านิยมให้ไปในทางการประกอบวิชาชีพกฎหมายเป็นหลัก ทำให้เกิดภาวะไร้สมดุลในทางการจัดการสัดส่วนการมุ่งเน้นองค์ความรู้ในเชิงนิติศาสตร์ที่ควรได้รับในมหาวิทยาลัย และความรู้สำหรับการประกอบวิชาชีพที่จะได้รับในการศึกษาชั้นเนติบัณฑิต

๓. กฎหมาย สังคม และวิชาชีพ

ในสังคมที่ศึกษากฎหมายที่ให้ความสำคัญกับทางด้านวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความเป็นนักวิชาชีพกฎหมายให้แก่แก่นักเรียนกฎหมายเป็นการรักษาคุณภาพของการศึกษากฎหมายให้เข้าถึงระดับมาตรฐานเดียวกัน ก็ยังเรียกได้ว่าเป็นหลักประกันประการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายได้รับการควบคุมให้ดำรงตนหรือประพฤติตนอยู่ในความถูกต้องต้งามต่อผู้รับบริการ แต่การที่ศึกษากฎหมายถูกควบคุมให้อยู่ในกรอบ

^๑ แตกต่างจากในหลายประเทศที่มีการแบ่งบทบาทชัดเจนว่ามหาวิทยาลัยควรเป็นเรื่องวิชาการ และองค์กรวิชาชีพควรเป็นภาคปฏิบัติและการนำตัวบทกฎหมายไปใช้

^๒ ศาสตราจารย์ ดร. อมร จันทรสุมบุรณ์ , บทความนักนิติศาสตร์กับนักกฎหมาย ใน หนังสืออนุสรณ์วันรพี ๑๘ เล่มต้น “กฎหมายกับความเป็นธรรมในสังคม” ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๘.

วิชาชีพมากขึ้นไป ซึ่งมีผลในการพัฒนาการศึกษา กฎหมายมีกรอบที่ตายตัวก็อาจก่อให้เกิดผลข้างเคียง ประการสำคัญคือ “นักเทคนิคกฎหมาย” ที่รู้แต่ความรู้เชิงเทคนิคเพื่อเอาไปใช้ประกอบวิชาชีพ และเมื่อเป็นเช่นนี้แล้วการจะทำหน้าที่ปกป้องสิทธิเสรีภาพประชาชนก็อาจทำได้ไม่ตรงจุดและได้สัดส่วนเหมาะสมแก่กรณี ทั้งยังไม่อาจเข้าถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างถ่องแท้ ทำให้ไม่อาจอำนวยความสะดวกแก่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๓ ในขณะที่เดียวกัน หากรู้หลักการทางสังคมมากกว่าเทคนิคในทางการประกอบวิชาชีพกฎหมาย ก็อาจทำให้หลักกฎหมายถูกบิดเบือน จนอาจถึงขั้นกระทำการตีความตามอำเภอใจ และมีอาจนำเอาวิชาความรู้มาอำนวยความสะดวกให้แก่สังคมได้อย่างสมบูรณ์

การศึกษากฎหมายทั้งในเชิงวิชาการ หรือแบบในเชิงวิชาชีพ ก็ล้วนมีความสำคัญเท่าเทียมต่อกัน ขึ้นอยู่กับว่าจะใช้ในกรณีใด เวลาใด เพื่อบรรลุถึงปลายทางร่วมกันคือการสร้างความเป็นธรรม และอำนวยความสะดวกในสังคม โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยและการศึกษาในชั้นเนติบัณฑิต ไม่ควรจัดหลักสูตรการศึกษาที่ทับซ้อนกัน แต่ควรพิจารณาดำเนินการให้ส่งเสริมกัน โดยการตั้งเป้าหมายก่อนเป็นปฐมว่า **สังคมไทยต้องการบุคคลที่มีทักษะ ความรู้เช่นใด มาเป็นผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย**

ทั้งนี้ สาเหตุที่สังคมคือปลายทางของการเรียน หรือใช้กฎหมาย ก็เนื่องด้วยกฎหมายนั้นมีอยู่คู่กับสังคมมาโดยตลอด ดังคำกล่าวที่ว่า “**ที่ใดมีสังคม ที่นั่นย่อมมีกฎหมาย**” (ubi societas, ibi ius) ทำให้การมีสังคมจึงเป็นเหตุที่ต้องมีกฎหมาย เมื่อไม่มีสังคมก็ไม่มีความจำเป็นต้องมีกฎหมาย เพราะสังคมคือคนจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันตามระเบียบ และมีการกำหนดกฎเกณฑ์ บรรทัดฐาน จนกลายเป็นวัฒนธรรมเพื่อสนองวัตถุประสงค์สำคัญบางประการร่วมกัน และด้วยเหตุนี้ การเรียนรู้กฎหมายจึงมีอาจแยกออกจาก การทำความเข้าใจสังคม และสิ่งที่เกี่ยวเนื่อง เช่น การเมือง เศรษฐกิจ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ฯลฯ ไปได้

ดังที่ ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. หยุด แสงอุทัย ได้เคยแสดงทัศนะไว้ ดังนี้

“...ขณะที่ผู้สอนศึกษาวิชากฎหมายที่ประเทศเยอรมัน ก่อนที่ผู้สอนจะได้ศึกษาที่มหาวิทยาลัยเบอร์ลิน ผู้สอนพักอยู่กับศาสตราจารย์ผู้หนึ่ง ซึ่งได้เอาวิชาประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ของยุโรปมาสอนผู้สอนเป็นอันมาก ในขณะที่ศึกษาผู้สอนไม่ได้สังเกตเห็นประโยชน์อะไรเลย แต่เมื่อผู้สอนได้ไปฟังคำสอนวิชากฎหมาย วิชาประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ได้ช่วยให้ผู้สอนมีความเข้าใจวิชากฎหมายเป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชารัฐศาสตร์และรัฐธรรมนูญ เพราะผู้สอนได้ทราบภูมิหลังของวิชานั้นมาจากประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์มาก่อนแล้ว...”

...จึงขอถือโอกาสนี้แนะนำนักศึกษาในคณะนิติศาสตร์ว่า ถ้ามีเวลาว่างก็ควรจะต้องศึกษาวิชาต่าง ๆ ด้วยจิตใจอันกว้างขวาง และต้องมีจิตใจเทียบพร้อมด้วยศีลธรรม ต้องเอาใจใส่และสนใจติดต่อกิจการบ้านเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศในทุกวิถีทาง เช่น ทางสังคมทางเศรษฐกิจ ฯลฯ เช่น นักศึกษาได้อ่านหนังสือพิมพ์พบมาตรการทางสังคม (Social Measure) ของต่างประเทศ ที่ใหม่และน่าจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศไทย นักศึกษาจะต้องจดจำเอาไว้ อย่างว่ากัมหน้ำกัมตาอ่านแต่หนังสือกฎหมายอย่างเดียว การที่**นักศึกษามีความรู้รอบตัวเป็นอย่างดีเกี่ยวกับสังคมศาสตร์ต่าง ๆ เป็นของจำเป็นสำหรับอนาคตของนักศึกษามาก...**”

ดังนั้น การศึกษากฎหมายตามครรลองของวิชาชีพเพื่อให้เป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในตัวบทกฎหมาย และการใช้กฎหมาย ย่อมต้องให้ความสำคัญกับความรู้ในศาสตร์อื่น ๆ ควบคู่กัน เพื่อเสริมสร้างโลกทัศน์ที่กว้างขวาง อันจะทำให้มีความความเข้าใจในหลักศีลธรรม จรรยา ตลอดจนเหตุและผลตามความเป็นจริงได้อย่างถ่องแท้ จะทำให้การอำนวยความสะดวกแก่สังคมเป็นไปได้อย่างสมบูรณ์

^๓ ความเห็นของบรรดาคณะ อรรถนิพนธ์ ใน วีระดา สมสวัสดิ์ (บรรณาธิการ), รายงานการสัมมนาวิชาการ เรื่องพัฒนาการทางรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์กับสังคมไทย (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มิตรนราการพิมพ์, ๒๕๒๙) หน้า ๒๑๕-๒๑๖.

มุมมอง

ประเมศวร์ อินทรชุมนุม*

สวัสดิ์ศรีรับ สมาชิกจุฬาสตราชาวเนติบัณฑิตยสภาและผู้อ่านทุกท่าน

ขณะนี้ เนติบัณฑิตยสภา ในพระบรมราชูปถัมภ์ (กองทุนพัชรกิติยาภาเพื่อการศึกษากฎหมาย) กำลังเปิดรับสมัคร นักศึกษากฎหมายและผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายของไทย เพื่อสอบแข่งขันรับทุนพัชรกิติยาภาเพื่อการศึกษา กฎหมายไปศึกษาวิชากฎหมายในระดับปริญญาโท ณ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยคอร์เนล (Cornell Law School) ประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน ๑ ทุน ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป จนถึงวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖ ผู้ที่สนใจสามารถดูรายละเอียดเพิ่มเติม และดาวน์โหลดใบสมัครฯ ได้ที่ www.thethaibar.or.th กองทุนพัชรกิติยาภาเพื่อการศึกษา กฎหมาย หรือ สแกนคิวอาร์โค้ดนี้

ผู้ที่จบปริญญานิติศาสตรบัณฑิตสามารถสมัครเป็นสมาชิกวิสามัญแห่งเนติบัณฑิตยสภา

ข้อบังคับเนติบัณฑิตยสภา แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑๘) พ.ศ. ๒๕๖๖^๑ ให้ผู้ที่สอบความรู้ทางนิติศาสตร์ได้ปริญญาตรี จากสถาบันอุดมศึกษาในหรือนอกประเทศไทยซึ่งคณะกรรมการอำนวยการอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ได้รับรองมาตรฐานการศึกษาตามข้อบังคับ ๕๖ (๒) แล้ว สามารถสมัครเป็นสมาชิกวิสามัญแห่งเนติบัณฑิตยสภาได้ โดยไม่จำเป็นต้องสอบผ่านการฝึกอบรมวิชาว่าความฯ (จากเดิมกำหนดไว้ให้เฉพาะ ๕ มหาวิทยาลัย) มีผลตั้งแต่วันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๖ เป็นต้นไป

ทั้งนี้ สามารถตรวจสอบรายชื่อมหาวิทยาลัยของกลุ่มภาครัฐ - กลุ่มมหาวิทยาลัยภาคเอกชน - กลุ่มสถาบัน ราชภัฏ - กลุ่มวิทยาลัยและกลุ่มมหาวิทยาลัยต่างประเทศ ที่สามารถสมัครเข้าเป็นนักศึกษาของสำนักอบรมศึกษากฎหมาย แห่งเนติบัณฑิตยสภา ได้ที่เว็บไซต์เนติบัณฑิตยสภา www.thethaibar.or.th ครับ

แผนกตำราและคำบรรยาย

เปิดจองหนังสือรวมคำบรรยาย ภาคหนึ่ง สมัยที่ ๗๖ ปีการศึกษา ๒๕๖๖ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป โดยสามารถจอง ผ่านระบบออนไลน์ <https://textbook.thethaibar.or.th> (๑ ชุด มี ๑๖ เล่ม)

← SCAN QR CODE

- รับผิดชอบเอง ราคาชุดละ ๑,๘๐๐ บาท
- ไปรษณีย์ลงทะเบียน ราคาชุดละ ๒,๔๐๐ บาท (รวมค่าจัดส่งแล้ว)
- ไปรษณีย์ลงทะเบียน (ด่วนพิเศษ) EMS ราคาชุดละ ๓,๐๐๐ บาท (รวมค่าจัดส่งแล้ว)

หมายเหตุ

๑. การชำระเงินผ่านเคาเตอร์ธนาคาร มีค่าธรรมเนียม ๑๐ บาท เท่ากันทุกสาขาทั่วประเทศ
๒. ผู้สั่งจองหนังสือ มีค่าบริการระบบออนไลน์ ๒๐ บาท เท่ากันทุกประเภทการสั่งจอง
๓. กรณีผู้สั่งจองได้ทำการสั่งจองและชำระเงินประเภทใดแล้วไม่สามารถเปลี่ยนประเภทได้
๔. กรณีผู้สั่งจองได้ทำการสั่งจองและชำระเงินแล้ว ไม่สามารถรับเงินคืนได้ทุกกรณี
๕. ผู้สั่งจองโดยแสดงความจำนงรับหนังสือด้วยตนเอง โปรดมารับหนังสือให้ทันภายในระยะเวลาที่กำหนด หากไม่มารับตามกำหนดถือว่าสละสิทธิ์
๖. การส่งคืนหนังสือ จะต้องไม่มีการขีดเขียน ฉีกขาด หรือทำสัญลักษณ์ใด ๆ ทั้งสิ้น และส่งคืนภายใน ๑๔ วัน หลังจากวันที่ได้รับหนังสือ

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติม โทร. ๐๒ ๘๘๗ ๖๘๑๔ และ ๐๒ ๘๘๗ ๖๘๐๑ - ๗ ต่อ ๑๐๖

* กรรมการเนติบัณฑิตยสภา, ประธานอนุกรรมการประชาสัมพันธ์ เนติบัณฑิตยสภา, ประธานคณะกรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย, อัยการอาวุโส สำนักงานการสอบสวน สำนักงานอัยการสูงสุด

^๑ ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม ๑๔๐ ตอนพิเศษ ๑๕๒๖ วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

บรรณาธิการ II กลอง

เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว
๒๘ กรกฎาคม ๒๕๖๖
ขอพระราชทานถวายพระพรชัยมงคล
ขอพระองค์ทรงพระเจริญ
ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

จุลสารข่าวเนติบัณฑิตยสภา ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้ พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตรแก่ผู้สอบไล่ได้ตามหลักสูตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ ๗๓ ปีการศึกษา ๒๕๖๓ และสมัยที่ ๗๔ ปีการศึกษา ๒๕๖๔ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันพุธ ที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๖, บทอาเศียรวาทถวายพระพรชัยมงคลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประพันธ์โดย นัฐวุฒิ นาคเกิด, บทความ เนื่องจากปก เสนอเรื่อง “พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว”, บทความ ปัญหาจากข้อหาหรือกฎหมายที่น่าสนใจ เสนอเรื่อง “ความชอบด้วยกฎหมายของบุตรที่เกิดจากการตั้งครรภ์แทน” โดย สุจิตรา แสงสายัณห์ อภิญญาสกุล กล่าวถึง กรณีจังหวัด พ. ขอหาหรือว่า เด็กชาย ก. ที่เกิดจากวิธีการแพทย์จากต่างประเทศ ชัดต่อกฎหมายไทยหรือไม่, บทความ เจาะลึกกาเด่น เสนอเรื่อง “การกำหนดโทษใหม่ตามประมวลกฎหมายอาญาเสพติด และการเพิ่มโทษตามประมวลกฎหมายอาญา” โดย รังสิชัย บรรณกิจวิจารณ์ และ มนต์ชัย ชนินทรลีลา กล่าวถึง คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๖๐๙/๒๕๖๖ (ประชุมใหญ่), บทความ ภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมาย เสนอเรื่อง “วิเคราะห์ข้อสอบแปลอังกฤษเป็นไทย” โดย ดร.กนก จุลมนต์ กล่าวถึง ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา (สนามใหญ่) สอบวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๖ พร้อมทั้งคำศัพท์กฎหมายที่น่าสนใจ, บทความ วิเคราะห์ข้อสอบกฎหมาย : วิธีการตอบและตัวอย่าง โดย รวิวิท ชัยภักดิ์ เสนอเรื่อง “ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา (สนามใหญ่) ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๕” วิเคราะห์วิชากฎหมายพยานหลักฐาน ข้อ ๓, บทความเรื่อง “นักนิติศาสตร์ กับ นักกฎหมาย” โดย ม.ร.ว.ประเดิมสวัสดิ์ สวัสดิวัตน์ และ ม.ล.ปวีตน์สวัสดิ์ สวัสดิวัตน์ เสนอเป็นตอนจบ ปิดท้ายด้วย “มุมข่าว” โดย ประเมศวร์ อินทรชุมนุม

พบกันใหม่เดือนสิงหาคม

กฤษฎา บุญยสมิต

ติดตามอ่านจุลสารข่าวเนติบัณฑิตยสภาฉบับย้อนหลังได้ที่เว็บไซต์เนติบัณฑิตยสภา
<http://www.thethaibar.or.th>

เอกสารเผยแพร่ความรู้ แจกฟรี ห้ามจำหน่าย

(สงวนสิทธิ์ใช้ในกิจการของแผนกประชาสัมพันธ์ เนติบัณฑิตยสภาเท่านั้น)

จัดทำโดย **คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์เนติบัณฑิตยสภา** จำนวน ๒,๕๐๐ เล่ม

เนติบัณฑิตยสภา เลขที่ ๓๑/๒ หมู่ที่ ๑๖ ถนนกาญจนาภิเษก แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ ๑๐๑๓๐

พิมพ์ที่ : **บริษัท กรุงสยาม พิมพ์ชื่อ จำกัด**

๔๓/๑๓๒ ถนนพหลโยธิน แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐